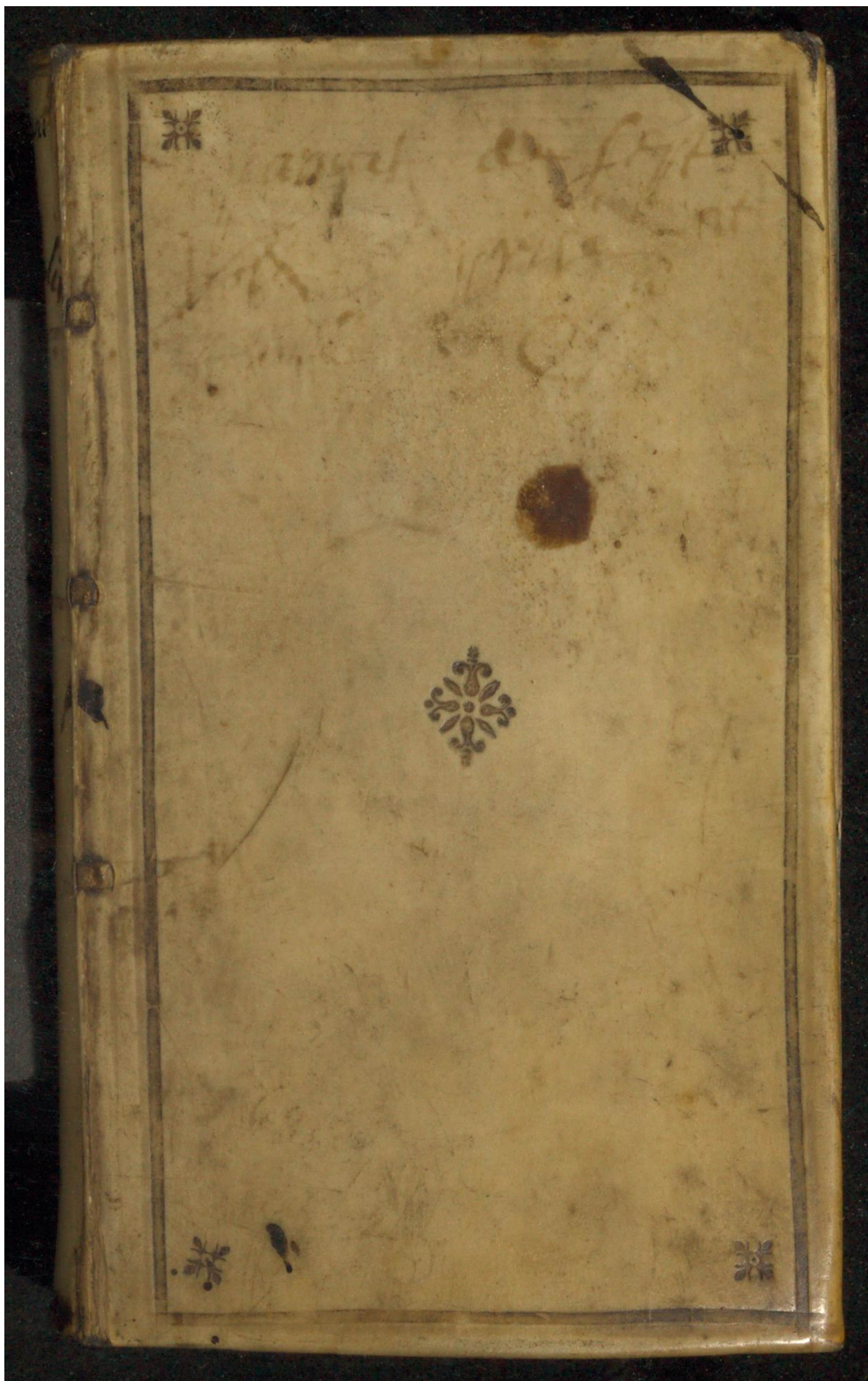
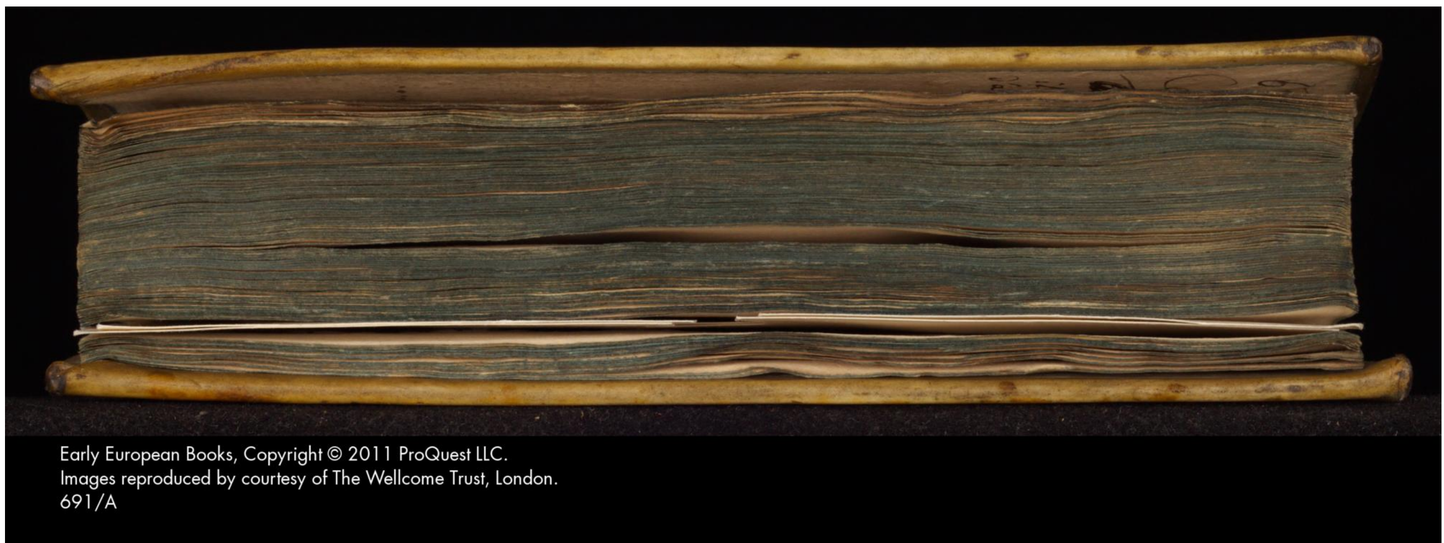

Caspari
Bartholin
1628

Ce livre appartient à Monsieur,
[redacted] J. J. Virey
il vient de l'auteur lui même qui l'a
d'abord donné à Nicolas Eggebrecht
puis il a passé aud.r Labadie.

CASPARI BARTHOLINI OPUSCULA QUATUOR SINGULARIA:

I. DE UNICORNU *eiusq; affinibus & succedaneis.*

II. DE LAPIDE NEphritico, *& Amuletis præcipuis.*

III. DE PYGMAEIS.

IV. CONSILIUM DE *Studio Medico inchoando, continuando & absolvendo.*

J. J. Virey

Cum Gratiâ & Privilegio.

~~Labadiæ mei~~

HAFNIÆ,
Excudebat Georgius Hantzschius
Anno Epochæ Christianæ, 1628.

Dono Dn. Authoris possidet Nicolaus Eggebrecht. Haf. 26. Sept. 1628.

WELLCO
HISTO ICAL
MEDICAL
LIBRARY

Index Capitum

Ex Opuſculo primo

DE UNICORNU.

Index Capitum
Ex opusculo Secundo.

DE LAPIDE NEPHRITICO.

Ex Opusculo Tertio.

DE PYGMÆIS.

Au-

Authores in tribus prioribus opusculis consulti & citati.

Adrianus Turnebus.
Adr. Spigelius.
Ælianus.
Æneas Sylvius.
Albertus Magnus.
Albert. Wichgrevius.
Alexāder ab Alexādro.
Alexander Trallianus
Alexius Pœdemontanus.
Amandus Polanus
Amatus Lusitanus
Ambrosius Pareus
Andreas Baccius, Bellunensis.
And. Cæsalpinus,
Libavius.
And. Marin. Venetus,
Andr. Thevetus
Angelus Batgeus
Ansbelmus Boëtius de Bood
Anton: Ludovicus Musa Brasavolus.

Antonius Torquemada
Apuleius
Aquila
Aristoteles
Arnold. Villanovanus
Athenæus
Augustinus.
Avicenna.
Baptista Mantuanus.
Bartholom. Anglicus.
Barthol. Cabrolius.
Beda
Benedict. Arias Mōtan.
Benedictus Warchius.
Bernhard. Paludanus.
Bertinus,
Budæus
Cadamostus
Cælius Rhodiginus.
Cæsar.
Camillus.
Carolus Clusius

S, Gre-

S. Gregorius.
Guilielmus Laurenb. senior.

Guilielmus Rōdeletius.
Gyraldus.

Hector Boëtius
Pintus.
Henricus Smetius.
Henricus Stephanus
Hercules Saxonia
Herodotus
Hesiodus.
Hesychius.
S. Hieronymus.
Hieron. Cardanus
Hieron. Mercurial.
Hildebrandus.
Hippocrates
Hollerius,
Homerus
Hondius.
Hugo

Jacobus Philipp. Bergomensis

Johan

Johan. Andernacus
Jobus
Joh. Avenarius
Joh. Bapt. Porta
Johan. Boterus
Buxtorfius
Caßanio
Crato à Craftheim
Fernelius
Ferrerius
Forsterus
Fragosus.
Franciscus Vlmus
Goropius
Guilielmus Reiffenstein.
Kentmannus
Langius
Lanfrancus
Laurentius Anania.
Lycosthenes
Mercerus
Piscator.
Renodeus
Schenchius
Talentonius
Tinnulus

Tze-

Ioh. Tzezes
Immanuel Meteranus
Ioachimus Camerarius
Isidorus.
Iuba
Iulius Cæsar Scaliger
Iulius Solinus
Iustus Lipsius
Iuvenalis

Laurentius Catellanus,
Hoffmannus
Ioubertus
Lælius à Fonte,
Leonhard. Thurneißer
Levinus Lemnius
Linscottus
Lucas Osiander
Lucanus
Ludovicus Vartoman.
Maiolus
Maldonatus
Marbodæus.
Marcellus.
Marinus (cuius Arca Noæ)

Marcus

Marcus Paul. Venetus
Marsilius Ficinus.
Martialis
Martinus Borrhæus
Matthias Lobelius
Matthias Vntzerus
Megasthenes
Menecles
Mesues
Michael Neander
Montuus
Moses
Mundella
Munsterus Cosmographus

Nicephorus
Nicolaus Fullerus
Lyra
Nicol. de Comitibus, Venetus
Nicol. Monardes

Olaus Magnus
Onesicritus
Oppianus
Orpheus
Ortelius
Ottho Heurnius

Paulus

Paulus Apoſtolus
Paul. Jovius
Pauſanias
Petr. Andr. Matthiolus.
Petr. Arlenſis de Scudalupis.
Bellonius Cenomãnus.
Philippus Camerarius.
Philes.
Philoſtratus Lemnius.
Photius
Pierius Valerianus.
Plinius.
Plutarchus.
Pomponius Mela

Quintilianus.

Raderus
Rhaſes

Saxo Grammaticus
Serapio
Symmachus
Simplicius
Sigismundus Baro
Strabo

Sueſa-

Sueßanus
Suidas.
Sylvius

Tertullianus
Theodosion
Theophrastus
Thomas Erastus
Thomas Jordanus
Thuanus

Valeriola
Vidus Vidius
Vierus
Vincentius
Vittichius
Vitus Vietor
Vlyßes Aldrovandus

Weinrichius
Wolfgangus Frantzius.

Xanctes Pagninus.

CASP.

CASP. BARTHOLINI

DE VNI-CORNU

Eiusq; affinibus & succedaneis

OPUSCULUM.

Reverendo

Reverendo, Clarissimoq; Viro,

D. MATTHIAE IANO, SS. THEOL.

Doctori, Episcopo & Canonico Lundensi, nec non Canonico Roëskildensi,

Dn. amico, collegæ & Fratri in Christo dilectissimo

Hoc Opusculum inscribit

C. BARTHOLINUS.

DE-

De Unicornu, opusculum.

Cap. 1.

An detur animal aliquod unicorne, et quotuplex, atq; ubi & quo nomine, quibusq; proprietatibus eius in sacris literis mentio?

Ovum non est, negari à quibusdam ea, quæ ipsi non vident aut viderunt: quâ ratione pleraq; à fide dignissimis consignata scriptoribus non tantum in dubium vocare, sed præfractè falsitatis arguere cuivis esset integrum. Longè rectiùs & cautiùs sentiunt, qui Autoribus fide dignis tamdiu in eiusmodi affirmatis credendum censent, donec omnibus mundi angulis perlustratis, & investigatis, rem quæ asseritur, minimè reperiri constet. Fuerunt ergò complures, qui Monocerota non tantùm esse dubitarūt, ut S. Ambros. lib. de bened. Patriarch. cap. 11. pag. 270. operum mihi: Sed etiam pro re planè commentitiá habuerunt, à pictoribus et rerum natura-

lium ſcriptoribus ad legentium et ſpectantiũ voluptatem pro libitu & arbitrio effiċta: in quibus nomen ſuum profitentur Ambroſius Paræus Chirurg. lib. 20. c. 39. & Andreas Marinus Venetus, diſſenſionibus autorum in animali hoc deſcribendo permoti. Verum enimverò animal unicorne dari quicunq; negat, nimis ſe hoſpitem prodit in profanis pariter & ſacris monumentis. Et quoad profanas hiſtorias: primùm notum eſt, dari homines aliquando unicornes, licet non naturá, ſed eius quaſi quâdam aberratione, modo à nativitate, modò ætate procedente Jn cuius rei fidem duo primùm allegabimus exempla. Annotavit Dalechampius ad lib. 11. Plin. c. 37. annot. lit. d. cornu in fronte nobilis fœminæ natum, quã de Fortiuc Monſpeſſulani vocarunt, digiti longitudine; quod præciſum ipſe viderit. Pueri unicornis nati hiſtoriam his verbis refert Amatus Luſitanus cent. 1. curat. 51. Natus eſt puer cum corniculo in capite: non dolebat, nec quicquam obnoxij ex eo percipiebat: grandiore verò

facto

facto puẽro, cornu quoq; crevit, quod omnino deponendũ ex capite puer contendebat, & à patre efflagitabat, ob id quod pueri illum cornutum appellabant: accersito igitur Chirurgo plus iusto audace: primó partem superiorem præcidit, ex quâ incisione, nullum puer ferè dolorem sensit: Chirurgus verò credens ità eventurum, si radicitus corniculum resecuerit: Opus aggreditur, sed infelici successu, brevi enim, vel intra paucas horas puer obijt, nec mirandum, quum cornu illud prædurum in parte inferiori, conflatum ex cranio et medullari cerebri substantiâ esset. Plura exempla videantur apud Schenchium observat. Medicinalium lib. 1. ex Lanfranco tractatu 3. doctr. 2. cap. 3. Chirurg. maioris. Lycosthene de prodigijs et ostentis. Weinrichio commentario de monstris. Paræo lib. 24. cap 2. & alijs. Bartholomæus Cabrolius observat. Anatomica 11. tutò cornu à fronte resecari docet hac historiâ. Convenit me Monspelij Johannes Guy, carminator, sciscitatur tutòne illi à fronte

 cornu

cornu nuper natum poſſem reſcindere. Erat cornu ſiniſtro in latere, ſub pilis aliquantulum: hæc res anxium me habuit: Tota enim baſis oſſi adhærebat, longitudo dimidiati erat pedis, craſſities pollicis, figura inæqualis, qualis in agno ſemeſtri: victus tandem patientis cornuti precibus, ſerrâ abſtuli cornu, cumq; aliter ſanguis ſiſti non poſſet, ferro uſſi, eſcharam induxi, mundavi, carnem cicatricemq; adduxi. Dominus Reynac cornu mihi precibus extortum in aulam miſit. etc. Hæc Cabrolius. Cæterum cum de raris & præter naturam evenientibus, hoc loco non ſit aut eſſe debeat nobis diſceptatio, quando de animalium brutorum ſpeciebus ordinarijs quæritur; an animal unicorne aliquod detur in rerum natura? Dico non dari tantùm, ſed etiam plura, vel plures ſpecies. Atq; initio illorum inſcitiam detegere eſt facile, qui cum Theveto in ſua Coſmographia exiſtimant Ringiferum ſeu Rangiferum in Norvvegia, præſertim eius ſuperiori parte Finmarchia dicta, uti et Moſchovitarum di-

tionibus

tionibus esse unicornem; cum instar cervi bicornis sit, & anteriùs cervo similis, licet paulo minor, ramis cornuum latioribus; atq; ante annos aliquot huc in Daniam cum compari advectus: quibus animalibus mirâ ratione provida natura Norvvegis superioribus, qui unà cum inferioribus Regi nostro Daniæ potentissimo parent, prospicere voluit. Mirâ enim pernicitate pollentibus Norvvegi pro equis utuntur, indies horizontem duodecies mutãdo rhedas per crepidines montiũ trahentibus peculiares; ad escam vero carnibus eorũ, lacte atq; ex inde caseo vescuntur: pellibus ad vestimẽta fruuntur, imprimis ocreas et calceos, quæ omne frigus arcere mihi narrarunt. Deinde inter minora animalium genera, quæ vnicum cornu, magnitudine & duritie minusculũ gerunt, tria videntur occurrere 1. Volucris Dynon, in Æthiopia, si verus Ælianus lib 10. c. 10. 2. Insectum volatile unicorne, colore purpureo, magnitudine amygdalæ, cornu autem quantitate & figura aciculæ incurvatæ. Tale inter
 rariora

rariora ſua et exotica reſervat Laurentius Catellanus, Pharmacopæus Monspelienſis elegans. *Vide Plin. l. 30. c. 5. & Alb. M. 3.* Serpentes unicornes, de quibus uti & bicornibus, tricornibus et multicornibus idem Albertus. At inter maiora animalia in universum videor mihi octo genera conſtituere poſſe eorū, quæ unicum cornu geſtare reperiuntur, de quibus breviſſimè poſtea ſpeciatim agemus: Suntq; 1. Oryges vel capræ quædam ſylveſtres, de quibus Ariſtoteles. 2. Amphibia Africana, de quibus Garſias. 3. Marina Borealia, quorum cornua iam potiſſimùm apud magnates reperiuntur, et pro veris venditantur. 4. Boves Jndici & vaccæ Æthiopicæ unicornes. 5. Aſini Jndici. 6. Equus indicus unicornis. 7. Rhinoceros. 8. Monoceros, ſtrictâ vocis uſurpatione dictus & ab Autoribus deſcriptus: imò à quibusdam viſus, à nonnullis cornua eius viſa, ut infra docebitur.

Et cum paſſim Monocerotis fiat in ſacratiſſimis ipſis monumentis mentio; ut *Num. 23, 22. & 24, 8. Deut. 33, 17. Job.*

39. 12. &

39, 12 & seqq. Psal. 29, 6. & 22, 22. 78, 69. & 92, 11. Esa. 34, 7. Etipsius cornu Monocerotis etiam tanquam rei pretiosissimæ Job. 28, 18. & Ezech. 27, 16. Mirari subit inventos, qui talia negare ausint. Quanquam si quis cornua mihi obvertat, liquidò è sacris non constare quale & quæ species animalis unicornis à Spiritu Dei indigitetur; defendar de facili, non obscurè ex proprietatibus per contextum elici, ad quam speciem accedat proximè: atq; ad minimum apertissimè convinci animal unicorne in scripturis sacris l. l. d. d. nominari, cuiuscunq; illud generis fuerit. Dicitur enim Hebræis locis scripturæ dictis *Reem*, quod licet nonnulli cum Avenario Rhinocerota interpretentur; alij cum Hieronymo et Pagnino nunc vnicornem, nunc Rhinocerota vertant, & Mercerus licet dubius atq; Buxtorffius unicâ hac voce utrumq; animal dictum denotari velint: rectiùs tamen sentiunt, qui cum 70 interpretibus,

Forſtero in lexico, Junio & Tremellio, & Oſiandro in paraphraſi Biblicâ, alijsq; plurimis interpretibus unicornem vertunt: *Raam* vel *Ramam* enim elevationem notat, altitudinem, ſublimitatem, quæ in eius cornu eſt conſpicua: Atq; plurimas proprietates unicorni in ſcriptura tributas Rhinoceroti non competere, infra patebit. Sic et *Ramot* rectiſſimè interpretantur Forſterus & Oſiander l. l. d. d. ipſum cornu unicornis apud Ezech. 27, 6. & Job 28, 18. non verò ut alij conjectantur, corallium; hoc enim *almughim* appellari dicit R. Dav. Kimchi. Deſcribit autem animal unicorne Spiritus Dei in ſacratiſſimis monumentis, ſequentibus potiſſimùm proprietatibus:

1. Summo robore, fortitudine inexpugnabili, & viribus. Num. 23, 22. & 24, 8. Deut. 33, 17. Job. 39, 14. Pſal. 78, 69.

2 Summa ferociâ, ut cicurari non poſſit, aut præſepi alligari, aut homini ſervire laboribus &c. Job 39. v. 12, 13, & 14.

3. Summá

3. Summa ſævitiâ, crudelitate & nocendi cupiditate. Pſa1. 22, 22. Eſ. 34,7.
4. Saltu, agilitate, curſu. Pſal. 29, 6.
5. Tandem ex cornu eminenti, excelſo & æſtimando, Pſ 78, 69. & 92, 11. quòd ſit res pretioſiſſima & digniſſima. Job. 28, 18. & Ezech. 27, 16.

Ex quibus facile eſt colligere, vnicorne in ſacris literis aliud eſſe animal à Rhinocerote. Nam Rhinoceroti animali craſſo & brevibus cruribus, adeoq; ad ſaltum & curſum non expedito quarta proprietas non competit. Deinde Rhinocerota poſſe ab homine manſuefieri, cicurari & tractari imo per longiſſima itinera duci infra dicemus; ſicut & Leones, tigrides & pardi: quod pugnat cum ſecunda & tertia conditionibus. Prætęrea cornu Rhinocerotis multò eſt exilius, quam ut quintæ conditioni reſpondeat. Adde, Rhinocerota reverâ duo habere cornua; unum à fronte (aut juxta alios dorſi initio) alterum è naribus exſurgens.

Longè adhuc craſſiùs errant in hi-

 ſtoria

ſtoriâ animalium hoſpites, qui cum Tertulliano *lib. contra Judæos c.* 10. *Gregor.* 31. *Moral.* 13. Jſidoro 12. *Etymol.* 2. & Beda *in* 39. *Job.* putant idem unumq; animal eſſe Monocerota cum Rhinocerote. Rem aliter ſe habere, ex utriusq; deſcriptionibus & proprietatibus infra evadet liquidum. Vnde Scalig. Exerc. 205 contra Cardanum inquit: Nequeo tibi, Cardane, aſtipulari, qui Monocerota ſub Rhinocerotis nomine pinxiſti: cũ duæ ſint belluæ longe diverſiſſimæ. Rhinocerotis eius picturam vidimus, cuius cadaver è naufragio eiectum eſt in Tyrrhenum littus: capite ſuillo, tergore munitus ſcutulato, cornu gemino, altero puſillo in fronte, altero in nare robuſtiſſimo, quo audaciſſimè pugnat, ac vincit Elephantem &c. Hæc ille. Jnjuriam autem Cardano factam à Scaligero c. 3. oſtendemus. Jnterim veteres & recentiores quoſdam Rhinocerota cum Monocerote confudiſſe autor eſt Geſnerus in iconibus quadrupedum pag. 64.

CAP-

CAPUT. II.

De primis sex animalium generibus unicum cornu gerentibus.

I. est ORYX.

DE hoc animali parci admodum sunt Aristoteles & Plinius. Ille 2. de hist. anim. c. 8 & 3. de part anim. c. 2. Hic lib. 11. Nat. hist. cap. 37. & 46. nempe esse animal in fronte unicorne & bisulcum, seu scissis pedibus. Quodnam animal fuerit, nunc est incertum: Quidam Orygem & Monocerotem eundem esse arbitrati sunt. Credo, inquit Scaliger Exor 205. quod legerent ὄρυγα μονοκέρωτα. Addit: Cæterum hoc eius Epitheton est. At huic nostro quo de agimus, nomen proprium Hæc ille. Quidam putant, Capræ silvestris speciem fuisse, unicum cornu gestantem. Aliqui mosci capreolum, vel gasellam aut pygargum esse autumant; quibus tamen aliqui unum, aliqui duo cornua tribuunt. Gazellam

autem

autem qui vel moſci capreolum faciunt vel unicornu, errare annotavit Geſnerus. & *Scalig.* l. d. *ait: Maiore etiam flagitio cum Gazella Orygem confudêre.*

II. Amphibion Africanum & Moluccanum unicorne.

G*Arzias ab Horto, Proregis Jndici Medicus ita de eo ſcribit: Referam quæ à viris fide dignis accepi. Jnter promontorium Bonæ Spei & aliud promontorium vulgò des currentes nuncupatum vidiſſe ſe affirmabant terreſte quoddam animalis genus, licet mari etiam delectaretur, quod caput & jubam equi haberet (minimè tamen marinum equum eſſe) cornu præditum, duos palmos, oblongo mobili, quodq́ nunc in dextram, nunc in ſiniſtram obverteret, modo illud attolleret, modo dimitteret: Jd animal cum Elephante ferociter præliari, eiusq́ cornu adverſus venena laudari. Eius experimentum factum propinato duobus canibus veneno: Alterum enim canem, cui dupla quantitate propinatum eſſet venenum, ſumpto huius cornu puluere ex aqua conualuiſſe; alium vero cui exiguâ quantitate*

titate venenum eſſet datum, nec exhibitum hoc cornu, ſtatim mortuum corruiſſe. Hactenus Garzias.

Exiſtimo autem non eſſe diuerſum hoc animal à Moluccano illo unicorni, quod deſcribit Thevetus in Coſmographia tom. 5. lib. 2. cap. 5. Nam & vires contra venena utriq; tribuuntur, & aliàs præcipuæ notæ cum differentia aliquâ in cornu longitudine, quæ tamen etiam in aliјs eiusdem ſpeciei animalibus, ſive ratione ætatis, regionis &c. Dicitur n. eſſe animal amphibium (inſtar crocodili) in una inſularum Moluccarum, Camphurch *dictum, magnitudine cervam æquans, cornu geſtans in fronte, mobile inſtar criſtæ galli indici, trium pedum & dimidij longitudine, haut unquam hum'ano brachio craſſius, adverſum venena efficax: pilo cinerei coloris cervice obveſtitâ: palmas habens duas anſerinis ſimiles quibus in aquis dulcibus ſalſisq; ad nandum utatur; pedes verò anteriores cervinis affines, atq; piſcibus victitans. Dicitur & Rex inſulæ eius feræ nomine inſigniri gaudere, ſicut alij in iſto orbe Reges ferarum, piſcium aut fructuum totâ regione ſua nobiliſſimorum*

nomen

nomen ſibi adoptant. Hoc cornu indubiè eſt, cuius meminit Geſnerus in iconibus quadrupedum pag. 64 licet dubius et incertus cuius animalis; cũ inquit: Audio ex novis inſulis Monocerotis nomine cornu adferri contra venena laudatum: quod quale ſit, nondum reſcivi, quærendum a. an ſit Rhinocerotis &c. Niſi vis alexipharmaca obſtaret, quæ huic cornu ineſt, probabile videri alicui poſſit hanc ſecundam unicornis ſpeciem eandem eſſe cum ſequenti tertia. Sed obſtat præterea nondum conſtare; an ſecundæ huius Speciei cornu eius ſit coloris, denſitatis, ponderis, ſpirarum &c. ut tertiæ, atq́ an tertiæ ſpeciei unicornis animal ſit amphibion, eaq́ partium corporis conformatione &c.

III. Vnicorne marinum boreale.

REperiuntur aliquando in Iſlandia & alijs locis ac inſulis Borealibus cornua ſine ullâ curvitate, rectiſſima, & cubitos aliquot longa, intus candida, extrinſecus colore eburneo, duriſſima, ponderoſiſſima, verſuras quaſdam naturales vel ſtrias profundiores quaſi arte factas habentia, aliquando parti-

cula

culæ cranij adhærentia, paullatim in mucronem desinentia, magis vel minus obtusum, ovi v. gallinacei circa basin crassitie. Referunt nonnulli in mari has bestias esse, & cornua certè multis aquatilium & marinorum esse, totidem verbis prodidit Plinius lib. 11. Nat. Histor. c. 37. in initio; an v. simul in terra degant, explorare nondum potui. Si Amphibia non sunt, procul dubio ventorum & glaciei substratæ commoditas ad littora eiuscemodi propellit cornua, aut si forte in fluvijs maioribus degũt, sicut Hippopotamus in Nilo, peculiare fortè genus Hippopotami fuerit; cum Niloticus cornu careat. Talia cornua non tantùm apud Regem nostrum Clementissimum videre est, sed etiam nonnullos in hac patria nostra nobiles viros, & ante annos aliquot tale Serenissimo Regi donum misisse dicitur Episcopus Senior in Islandia Dn. Gudbrandus, optimè de Ecclesijs Islandicis meritus & pijs omnibus ob Biblia Islandica à se translata, suis typis, suis sũptibus, suis laboribus, iam annos ãte multos impressa, acceptus. Hoc cornu nullam singularem contra venena vim obtinere, ipse ego ante annos 14. expertus sum in canibus, cuius rei

testis

testis mihi esse potest Clariss. Astronomus, affinis meus D. Christianus Longomontanus. Neq; hoc adeò mirum videri debet, cum neq; veri Monocerotis cornu huius virtutis esse, ex inferius dicendis concedendum. Dixi singularem: *Nam Aëtius eius sententiæ est, omnia cornua, etiam vilissima aliquid virium adversus venena possidere. Vnde in locis hisce Septentrionalibus, ex cornibus boum maioribus olim pocula conficiebant, quibus adhuc apud nos non pauci utuntur. Noverat hoc fortè Plinius l. d. in hæc verba solutus: Urorum cornibus Barbari Septentrionales potant. Salubriora etiam esse cornea pocula, non modo Ælianus & Philostratus testantur, sed & veterum Medicorum instrumenta quæ cornea. Cornibus enim liquores mensurabant, clisteria administrabant &c. Gal. l. 1. & 2. de comp. medic. & lib. 13. Metho. Sed de his infra plura.*

Eiusmodi marina ex unicornibus cornua, inquam, apud nos non sunt infrequentia. Et tale est, quamvis longitudine insigne, quod vidi, Electoris Saxoniæ

inter

inter κειμήλια *Dresdæ asservatum, olim à* Friderico II. *l. m. Daniæ, Norwegiæ &c. Rege Electori donatum. Eius generis sunt duo Dresdensi longè minora, quæ Venetijs diebus festis vidi inter alios thesauros in templo D. Marci ad altare ostentata. Tale est quod Boëtius de Boodt l. 2. de Gemmis. cap. 244. Venetijs sibi á quodam simplicista rerum exoticarum studiosissimo ostensum scribit, quod ille pro vero unicornu habuerit. Boëtius v. falsò pro Rosmari dente. Referam eius verba* : Dum Venetijs essem ante annos viginti quinque, duo cornua mihi ostensa fuerunt, à quodam simplicista rerum exoticarum studiosissimo, unum quatuor pedum ad minus longitudine, ovi gallinacei maioris circa basin crassitie, quod paulatim desinebat in mucronem obtusum, color externus erat eburneus, internus albissimus, à basi ad mucronem ferè strias habebat, dicebat ille cornu esse Hippopotami animalis, ac verum unicornu, facultatibusq; unicornui attributis præditum. Hippopotanum sæpè depictum vidi, & antiqui Romanorum Imperatores

peratores

peratores illius effigiem tum in nummis tum symbolis exhibuerunt; verùm absq; cornu, cuius a. animalis hoc cornu fuerit, hactenus scire non potui. Visum tamen mihi fuit Rosmari dentem esse. *Hæc ille.*

In Anglia sunt frequentissima talia cornua ex Islandia allata; & Antwerpiæ tria esse indidem advecta testis est Job. Goropius Becanus. Transcribam quæ hâc de re scribit Franciscus Ferdinandius: Cornua certe, *scribens*, quæ sub hoc nomine (Monocerotis) circum feruntur, neq; monocerotis, neq; indici Asini, sed neq; rhinocerotis etiam esse puto, sed ut plurimũ piscis potiùs cuiusdam qui in septentrionali plaga reperitur, Monocerotis dicti, eò quòd unicum in fronte maximum cornu habeat, de quo Olaus Magnus: Monoceros est monstrum marinum, habens in fronte cornu maximum, quo naves obvias penetrare possit ac destruere, et hominum multitudinem perdere, sed in hoc pietas divini numinis navigantibus providit cum ferox sit hæc belluà, tarditas sua quam

quam habet maximam prævisâ timentibus eius accessum fugam concedit. Cuius etiam piscis meminit in monocerote Albertus Magnus, & alij qui de piscibus copiosè tractarunt. Non itaq; nos circulatores cornua venditantes Monocerotis circumveniant, si huius venditant piscis cornua: ab illorum tamen emptione sensatus quisque, ni suas in cassum abire pecunias velit, abstineat necesse est, *Hæc Ferdinandius.*

Tale indubiè fuit Marchionum Badensium, quod anno 1520 in Helvetia ad ripam fluminis Arulæ repertũ scribunt, de quo & similibus, non immerito dubitavit Baccius, Immò vix hodiè aliud genus Magnatibus pro vero venditatur, qui fossile, de quo infra, vi alexipharmacâ tamen longe superius, pro adulterino agnoscunt. Non esse tamẽ verũ Monocerotis cornu, quod antiqui descripserunt, & recentiores quidã, cum descriptionibus illis conveniens viderunt, infra dicemus. Vnicus color argumento sit: qui in Monocerote vero inger est, consensu omniũ & scriptorũ & Oculatorũ; at in nostro

 Septentrio-

tentrionali] marino eburneus, quamvis non ignorem à Jovio eburneum tribui: Sed is omnia non nisi ex aliorum relatione scribit. Vide quæ habet de regno agens Gogiano.

IV. Boves & Vaccæ Unicornes.

IN India reperiri boves unicornes solidis ungulis, autor est Solinus lib. 1. de venat. & Plinius, qui tricornes etiam dari in India, annotavit l. 8. c. 21. Uti & in Aonia montanâ Bœotiæ parte. Hinc Oppianus de tauris agens:
Solipedes sunt Aonii varium genus unicornes,
Et ex mediâ cornu exitiosum attollunt fronte.
Cæsar quoq; l. 6. de bello Gallico meminit in sylva Hercinia bovis, cervi figurâ, cujus è mediâ fronte inter aures unum cornu existat celsius, à cuius summo sicut palmæ rami latè diffúdútur. In Æthiopia vaccas esse, pilo ruffo, quibus unicum è frõte media prodit cornu pedali maius, curvitate supina, cuius cuspis retrorsum devexa, scripto mãdavit Ludovicus Barthema & Cardanus de Subtilitate lib. 10. & Scaliger de subtil. exerc. 206. s. 7. Ex hoc forte genere fuit, cuius meminit Andreas Thevetus Cosmograph. t. i. l. 5. c. 5. Vidisse videli-

videlicet nobilem Turcam Sangeacum unicornem, quæ semestrem aut quinquemestrem taurum æquaret, unico verò cornu, quod non in media fronte, sed in summo capitis vertice gestaret: Cruribus & pedibus asininis esset, pilo tamē longiore & auribus Rangifero animali sub polo habitantibus noto haut absimilibus.

V. Asinus Indicus unicornis eiusq; cornu.

De hoc animali Aristoteles & Plinius locis superius allegatis de Oryge: unicum nimirum cornu gestare in fronte, pedesq; solidos & talos habere. Ælianus de eo sic loquitur lib. 4. Animal. c. 52. & 5. Hist. var. c. 22. Silvestres asinos equis magnitudine non inferiores, apud Indos nasci accepi, eosq; reliquo corpore albos, capite verò purpureo, oculisq; nigris esse, cornuq; in fronte gerere, cuius superius puniceum, inferius autem album, medium v. nigrum sit. Atq; non omnes quidem Indos, sed potentiores cùm tanquam armillis quibusdam brachia, sic cornua certis spaciys auro ornarunt, ex ipsis bibere solere. Ex hoc cornu bibentem

ab insanabilibus morbis tutum fieri, neq; eum convulsionibus corripi, neq; sacro morbo, neq; venenis ullis ferunt. Quin etiam si quid prius pestilens biberit, tum id vomere, tum ad sanitatem redire. Addit Boëtius à Bood ad hunc locum: Ex quibus duobus Æliani locis (videlicet iam citato, & illo qui infrà allegandus de vero Monocerote) facile colligi potest asini Indici cornu id esse, qud ab omnibus expetitur ad venena, & nequaquam monocerotis cornu, quod uno tantùm, eoq; nigro colore præditum est, & versuras habet, ac passim à principibus pro vero monocerotis cornu ostenditur, omni facultate adversus venena carens. Causa, cur facultates, quas cornu Asini indici habet, attributæ fuerint monocerotis cornui, nomen monocerotis, quod ut ante dixi, asino indico tribui potest, fortaßis fuit. Vnicorne n. est animal asinus indicus, non minus quam propriè dictum monoceros. Et paulò post: repriuntur apud principes & Magnates variæ particulæ cornuum nomine cornuum monocerotis. Sed hactenus (etiamsi plures quam viginti differentias collegerim)

nunquam particulam asini indici cornui similem deprehendi.

Ab hoc certè cornu non longè abivit, quod idem Boëtius se vidisse scribit paulò post his verbis : Habuit mater fratriæ meæ particulã à cornu ſatis magno, quod multis millibus venditum fuerat, abſciſſam, quâ mira præſtitiſſe matrem affirmabat. Erat illa particula eboris inſtar albiſſima, intrinſecus concava, ut cornua eſſe ſolent. Exterior pars craſſitie pellis porcinæ ferè perlucida, ac ad flave dinem tendens conſpiciebatur, exactè lardum porcinum cum ſua pelle in cornu tranſmutatum dixiſſes. Ab interiori n. & albiſſima parte ad amuſſim lineola diſtinguebatur id quod cutim porcinam referebat. Duriſſimum fuerat hoc cornu vixque limâ ſuperari poterat, odorem etiam, qualem cornua omnia, dum limâ fricantur, edere ſolent, emittebat. Sed neq; hoc cornu Monocerotis aut Aſini Jndici fuit. Nec refert, cum natura etiam aliorum animalium cornua viribus & facultatibus ditare

possit. Cornu profectò cervinum multorum experientiâ non exiguas adversus venena habet vires, ita ut rectè deficiente Asini Indici cornu, in illius locum substitui possit. Philostratus Lemnius senior de Asinis Indicis l. 3. c. 1. in eandem sententiam loquitur hoc modo : Asinos præterea silvestres in vicinis paludibus multos capi dicunt. *Esse autem feris huiusmodi in fronte cornu, quo taurorum more generosissimè pugnant. Conficere a. Indos ex illis cornibus pocula, asseruntq; nullis morbis illo die affici, qui ex eiusmodi poculo potarint, neq; si vulnerati fuerint dolere, & ex igne etiam incolumes egredi, neq; ullis venenis lædi, quæcunq; nocendi gratia in potu dantur, idcirco regum esse eadem pocula, & regi tantum eiusmodi feræ venationem permitti.*

Joan. Langius Miscell. lib. Epist. 29. Asinum Indicum cum Monocerote confundit. Regum pocula, *inquiens*, olim fuisse cornea, *etiam Philostrat. lib. 3. de vita Apollonij Tyanei testatur. Esse a. in vicinis Phasidis fluvij asinos, qui unum in fronte cornu*

nu haberent, quo cum Elephantis ferociter pugnant. Ex illorum cornibus Jndi pocula conficiunt, asseruntq́;, quicunq́; ex tali poculo biberit, eo die nullo morbo, nec vulneris dolore, aut ignis flamma offendi, nec veneno intoxicari posse. Hoc vero animal non Rhinocerota, cui unum ex naribus prominet cornu, sed Monocerota Plinius appellat. In eodem Confusionis errore versatur Thomas Jordanus de phænomenis pestis tract. 3. Sic & Angelus Batgæus in Cynegetico:

——————— unoq́; in fronte superbi,
Cornu quod reges Jndorum protinus aureis
Orbibus includunt, & vina liquētia potant.
Ac tum nec morbos tuti sentire feruntur,
Nec quæ inter mēsas occulta hæsere venena.

Alioquin asinos cornutos reperiri & in Africa & in Schytia, licet non unicornes, autores prodiderunt: Africanos Herod. lib. 4. & Schyticos Ælianus lib. 10. c. 40.

Jn Æthiopia & Lycaonia bos onagros reperiri scribunt. Jtim varia de eorum proprietatibus, ut 1. adeò odisse recens natam prolem propriam masculam, ut nisi per dies aliquot à matre abscondatur, genita-

lia eius dentibus abſcindant, congreſſus cum matre avertendi ergo. 2. Canes in ſequentes exerementis perfundere adeò ſuaveolentibus, ut canibus circa illa cum delectatione occupatis celerrimè aufugiant.

VI. Equus Indicus Unicornis.

AUtor eſt Ælianus lib. 3. c. 39. in India equos reperiri etiam unicornes, quorum cornua ad pocula uſurpent, præſenti bibentibus contra venena remedio.

CAP. III.

De Rhinocerote eiusq; cornu.

SEptimum animal unicorne facimus Rhinocerota, non quidem ex noſtra, ſed vulgata plerorumq; opinione: Revera n. duo cornua habet ut ex autorum lucūlentis deſcriptionibus patet. Vnum in fronte (aliÿs ex dorſi vertebris, ubi collo iunguntur, ac ſi pars vertebræ eminens eſſet, ſicut illa in parte gibbum licet cernere in tauro Indiæ Orientalis huc ad nos advecto) breve ſed validiſſimum nigrum, brachÿ ad conum craßitie, colore pellis aſinini & fibroſum, quod ad venena ab Indis in Inſula Bengala uſurpatur,

teſte

teste Garzia lib. 1. c. 14. alterum ex naribus exstans fortissimum & longè maius ac longius priori, non rectum sed reflexum & aduncum; Unde etiam Rhinoceros seu naricornis dicitur, à ῥίν i. e. nasus & κέρας cornu. Idem prodidit Pausanias, vidisse se in rebus Boeotiis, tauros Æthiopicos ab eventu nuncupatos Rhinocerotas, in summa nare singulos cornu habere, sed & super id alterum haut sanè magnum, in capite verò ne initium quidem ullum omnino comparere. Sic Martialis de Rhinocerote qui à Diocletiano in arenam productus contra taurum & ursum, canit:

Namq; gravem gemino cornu sic extulit ursú:
Jactat ut impositas taurus in astra pilas.

Scaliger ait exerc. 205. de Rhinocerote: Est cornu gemino, altero pusillo in fronte, altero in nare robustissimo, quo audacissimè pugnat ac vincit Elephantem: *Ut jam desinant nugari Grammatici de gemino cornu apud Martialem. Itaq; rectè geminum eius cornu ex Pausania, Eucherio, Pierio, & Lusitanorum experientia docuit Raderus in lib. 1. Martial. de Spectac. Epigr. 22. Quod autem*

pleriq;

plerią; rhinocerota unicornem faciant, inde videtur fieri, quod pusillum in fronte non computent, quasi cum maiori ex naribus non comparando.

Est autem hoc animal Elephanto simile iuxta Dionem, longitudine ei par iuxta Plinium lib. 8. c. 20. sed humilior, si altitudinem spectes, quia est cruribus multo brevioribus; fermè tam altum quàm longum, capite suillo, tergore scutulato, & quasi variјs clypeis munito, colore buxeo. Alter hic genitus hostis Elephanto, inquit Plinius lib. d. cornu ad saxa limato se pugnæ præparat, in dimicatione alvum maximè petens, quam molliorem esse intelligit, eaą; perfossâ, actutum superat Elephantem (hinc German. Der Elephanten Meister *dicitur.) Ita Emanuel Rex Lusitaniæ Anno 1515. Vlijsippone dedit insigne spectaculum Elephantis cum Rhinocerote certantis, in quo Elephas succubuit.*

Philippus Camerarius ex Jovio in cap. 25. l. 1. succis. inquit de Rhinocerote: Hæc bellua paulò humilior est Elephanto, si altitudinem spectes, sed longitudine propè par, nostratis bubali formam referens

rens: Nam ungulas habet bisulcas, verum tergore buxei coloris, eoq; ab impenetrabili duritie duplicato, tanquam perpetuo thorace protegitur, armaturq; pedali osseo cornu, supra nares eminente, quo ferire sub utero, atq; transfodere Elephantem, peculiarem hostem suum solet, si tamen iniectæ ad collum & ocyssimè strangulantis proboscidis vim effugiat. Nam in congressu perpetuæ simultati, aut partâ victoriâ aut certe decora morte satisfacit. *Hæc mera ἀντιπάθεια istarum belluarum apparuit, cum Emanuel Rex Portugalliæ, Rhinocerotem Romam mittere constituisset, qui tamen in naufragio, cum esset compeditus, & ad miraculum usq; natando evadere conatus fuisset, in Ligusticis scopulis periit. Ferunt hunc Rhinocerotem (pergit ibidem Jovius) cum ab Oceano Vlyxponensi in portu exponeretur, aspectu atq; odore suo Elephantum, qui tum erat in Regia, usq; adeo truculentur terruisse, ut elephas ipso naturæ miraculo præcipuus hostis, concepto incredibili pavore septum cornu, ferreis ingentibus clatbris permunitum*

tum humerorum & capitis præcipiti impulsu perruperit, & in longum se proripiens fugam, terribiliq; barritu edito, stridens & furens cuncta obvia prostraverit.

Rhinocerota à Cardano ignoratum scribit Scaliger l. d. vel cum Monocerote confusum; At Cardano iniuriam fieri patet, ex ipsius verbis de subtil. l. 10. pag. 404. mihi, ubi sic loquitur : Gerit hoc animal (*Elephas*) inimicitias maximas cum Rhinocerote: *Hic est indicus taurus. Corpus habet Elephanti fermè magnitudine, cruribus brevioribus, colore buxeo: totus testis quibusdam in modum clypei armatus est à natura. In naris extremo, iuxta nominis etiam sui significatum cornu gerit palmi longitudine paulò maius, durissimum, firmissimum, rectum atq; præacutum, sed quod versus frontem torqueatur, quodq; pugnaturus exacuit. Sunt & quidam ex his qui aliud exiguum etiam cornu habeant in tergore. Referunt anno salutis M. D.* XIII. *delatum unum ad Lusitaniæ Regem calendis Maÿ, quem Rex biennio post spectaculi causa Vlysiponæ*

cum

cum elephanto commisit, vicitque Rhinoceros. Adeo nihil natura voluit omninò ab incommodis esse tutum: nam elephantem hic solus exagitat, dicunt quidam & serpentem: sed societas elephantem tutum ab utroq; reddit, nec periculo subiacet, nisi cum causa aliquâ à grege suo disiungitur. Rhinocerotem Pausanias vidit, agnovit & Plinius, non tamen Aristoteles. Constat hunc longe alium eße â Monocerote, cum quo solum nominis similitudine colludit.

Marcus Paulus Venetus, qui vixit circa annnm Christi 1300, quiq; magno Cham, Tartariæ Regi diu servivit, & remotißima loca orbis terrarum peragravit, ita describit Monocerotem, ut Rhinoceros fermè is esse videatur. Scribit, inquam, in regno Basman Java minoris monocerotem sive unicornu inveniri, bestiam ingentem, paulo minorem Elephanto, pilo Bubali, capite porcino, & tam gravi, ut illud perpetuo ad terram inclinet, unico cornu in media fronte, eoq; nigro & grosso: linguâ spinosâ qua homines & animalia lædit. Nisi forte peculiaris aliqua animalis unicornis species fuerit, cum

eùm ſcribat magnâ multitudine ibi reperiri. Quidam v. ut ex ſupra dictis liquet, Rhinocerotes vocant tauros Ægyptiacos, alij tauros Indicos etc. Rhinocerota & Hippopotamum primum viſos Romæ, ſcribit Dion Auguſto de Cleopatra triumphante: Etiamſi Pompei ludis factum id Plinius tradat. In arenam produxit Rhinocerotem contra taurum & urſum Diocletianus (alijs Domitianus) Imperator in dedicatione Amphitheatri, & nummum cudi juſſit, cum effigie Rhinocerotis; ut ſignificaret, ſe inſtar rhinocerotis primò magnanimum eſſe, ac præditum fortitudine regali; Secundò ſe tardum eſſe ad iram, ſed ea concitata implacabilem. Id explicuit duplici Epigrammate Martialis qui Diocletiano fuit in delicijs. Priori explicat robur incõparabile rhinocerotis, in duello taurum inſtar pilæ jactantis, aitq;:

Præſtitit exhibitus totâ tibi Cæſar arena,
Quæ non promiſit prælia Rhinoceros.
O quàm terribiles exarſit pronus in iras!
Quantus erat cornu, cui pila taurus erat!

Altero

Altero docet eum tardè irascì, sed ubi irascitur, esse furiosissimum, ac ferire hostem non uno, sed duobus cornibus, Ait enim:

Sollicitant pavidi dũ rhinocerota magistri,
Seq; diu magnæ colligit ira feræ;
Desperabantur promissi prælia Martis:
Sed tamen is rediit cognitus ante furor.
Namq; gravẽ gemino cornu sic extulit ursũ
Iactat ut impositas taurus in astra pilas,

Cornu eius, cum in Italia degerem, venale reperi Romæ, Neapoli, Florentiæ, Pisis & Mantuæ. Fuit a. per omnia solidum, nec interiùs concavum: est pro belluæ quantitate maius vel minus, à basi lata in acutum assurgens, foris nigricans, intus ex nigredine dilutiori obscurè flavescens. Vnum habet peculiare, quo ab aliis expeditè dignoscitur, quod linguâ madefactum graveolentem exustæ materiæ spiret odorem. Pulverem inde præparant Mantuæ apud pharmacopæum Principis, & Veronæ apud Pharmacopæum ad insigne scalæ sub ponte novo (qui â seniore Calceolario se accepisse ceu arcanum mihi narravit) additis præcipuis cordialibus &

pretiosis, eumq́; commendant, sicut & alij nudum huius cornu pulverem ad quavis venena, etiam philtra, quamvis febrem, inprimis malignam, pestilentem, petechialem, variolas & morbillos, Epilepsiam, spasmum, tremorem, vertiginem, dolores stomachi, vomitum navigantium, vermes puerorum, impotentiam veneream, dolores uterinos. Dosis à granis 10 *ad* 20. *in adultis in aquâ convenienti, in pueris dimidium, in infantibus* 5. *Ipsius cornu sine additamento dosis summa est in adulto, ubi magna in magno aliquo effectu efficacia desideratur, gr. xv.*

Placet huc adscribere verba Francisci Ferdinandij, qui ita scribit: Nicolaus de Comitibus Venetus in suo itinerario cuiusdam meminit portentosi animalis (fortè illud asinus Jndicus, quale enim sortitum sit nomen, non declarat hic autor, licet Maiolus Rhinocerotem nominasse aliud agens dicat, cum quo tamen aliquam videtur habere similitudinem) Hic igitur scriptor Mangi Oriētalis Jndia describens provinciā, Est ibi etiam, *ait,* quoddam animal caput habens porcino simile, caudam bovinæ, quamvis brachio longius, color illi et pro-

ceritas

ceritas velut Elephanti, cum quo illi perpetuum bellum, cornu illud omni dicitur venenatæ rei remedio esse, qua de causâ magno est in pretio. Vulgò certè creditur ab omnibus cornu huic unicornis dicti, talem inesse naturalem vim, ut venena à cibo expellat vel potu, & ideo in magnâ ubiq; gentium æstimatione est. Vidimus nos Romæ duo Clementis VIII. P. O. M. B. alterum, alterum verò ipsius nepotis Jllustrissimi Principis Petri Cardinalis Aldrobandini, quæ quidem inter pretiosam utriusq; supellectilem non minimo habebantur in pretio: Utrumq; bicubitali longitudine, brachiali crassitudine. Videramus iam prius aliud Toleti in Pharmacopolæ illius tabernâ, cui regio munere concessum, ut theriacam solus conficiat; quod tamen multò erat brevius, vix enim palmum cum semisse implebat, & nigrius alijs, acutæ quidem cuspidis, sed adeò crassum, quâ parte erat rescissum, ut vix tribus posset palmis orbis eius circumscribi, Hoc verò cornu ingenuè

 fassus

fassus est mihi; pharmacopola unicornis non esse, talem ei inesse naturalem virtutem experimento se comperisse affirmavit, ut præsentem contra venena omnia vim haberet. *Hæc ille.*

CAP. IV.

De Monocerote vero, eiusq; cornu.

OCtavum tandem genus animalium unicornium, fecimus Monocerotem, strictè ita dictum, quem Ælianus audivit vocari Cartazonum, Italis lionfante, alicorno vel lioncorno, quasi Leonis cornu, ob robur, Arabibus Alcherebedam, teste Andrea Bellunensi, Danis Enhorn: *qui diu fuit pomum Eridos atq; à non paucis putatus in rerum natura nunquam repertus, aut etiamnum reperiri. At revera dari in rerum naturâ, præterquam quod invicta sacræ scripturæ hoc nomine supra adduximus testimonia; autores qui partim descripserunt, partim ipsa anima-*

lia

lia viva viderunt, partim cornua eorum seorsim contrectarunt, in apricum iam sumus producturi, præsertim cum illorum descriptiones facilè cum sacris literis consentiant.

Inter autores Plinius, (& ante eum Ctesias) hoc animal dari scribit & describit l. 8. nat. hist. c. 21. *Ælianus inter* Græcos *scriptores non infimus lib. 16. de animal. c. 20. & l. 17. c. 44. Julius Solinus Polyhistor c. 55. Isidorus lib. 12. Etymol. c. 2. Marcus Paulus Venetus l. 3. c. 15 Ludovicus Vartomannus patritius Romanus in itinere suo Æthiopico lib. Navig. 1. c. 19. qui duos sibi visos refert in Mecha felicis Arabiæ urbe cratibus inclusos:* Cui Vartomanno, *inquit Scaliger*, viro optimo habenda fides est, *Munsterus idem scribit in Cosmograph. l. 5. cap. de Mecha, atq; Cardanus de subtil. l.* 10. *pag.* 405. *Et subscribunt Scalig. exerc.* 205. *Boëtius de Bood lib. 2. de lap. & gem. cap* 244. *Andreas Baccius tract. de halicorno Ital. conscripto, Franzius in hist. animal. sacra cap. 11. Sennertus institut. phys. lib. 7. c. 5. aliiq; probatissimi viri. Idaith Aga orator Solimanni apud Maximi-*

lianum Imperatorem, Marcus Scherer ante abiuratam religionem Christianam dictus, Viennæ frequenti primariorum virorum coronâ se in Arabiâ deserta dixit vidisse gregatim obversantes ut armenta, monocerotes, referente Jordano. Philes talem dedit nobis descriptionem: (quæ talis est ex traductione doctiß. Joachimi Camerarij, archiatri Norrinbergensis reip.)

Est unicornis Indiæ fera cognita
Horrenda visu, calcium quibus ferit
Armis timenda: sed ore si quem proruens
Momorderit, vix Pæonis solers manus
Præsens levarit vulneris periculum;
Hæc insolenter verticis motans jubam,
Longumq; noxiumq; cornu porrigit:
Quod frontis enatum sub ipso tubere
Non est cavum, nec more cornuum leve,
Nec compari vndiquaq; constat germine,
Limaq; ferri visitur mordacius
Gyris in orbem convolutum iugibus.

Hæc Philes, qui pleraq; sua ex Æliano transcripsit, unde eius simia dictus. Sic & Cadamostus testatur se duos vivos vidisse: Unum apud magnum Ducem in Mecha, alterum in palatio magni Chami Tartari. Quæ verò de

hoc

hoc animali scribi digna videntur, vel conformationem corporis, & eius partium; vel proprietates concernunt.

Quo ad Conformationem. I. *Magnitudo est equi Vartomanno, & quidem conformatæ ætatis equi Æliano.* 2. *Caput cervinum q. est, Plinio, Solino, Vartomanno & Cardano.* 3. *Reliquo corpore equo potissimum similis, Plinio; cervo iuxta Cardanum,* 4. *Juba equi, Æliano; eaq; rarior, brevior, Vartomanno; rarissima & in alteram tantum partem tendens, Cardano.* 5. *Color pili balius Vartomanno, fulvus Æliano, mustelæ similimus Cardano.* 6. *Crura macilenta ac tenuia, & pedes cervi ac coxæ villosæ, Vartomanno. Pedum & totius corporis bonitate excellit, atq; similiter, ut Elephas pedum digitis indivisis est Æliano; Unde Plinius ait, pedes esse ut Elephanti; ideoq; nulla hic inter illos autores est contradictio. In unico unicus contrarius est Vortomannus, qui de duobus Mechensibus scribit, habuisse ungulas bifidas, & pedes caprinos, posteriores extrorsum villosos, tibias anteriores tenues, & hinnuli modo graciles, itaq; hæc omnia imitatus est Cardanus his verbis:* Crura velut capreolo

tenuia, posteriorum exterior pars multo pilo villosa, ungulæ bifidæ. *Et sequitur Munsterus: Nec novum est individua eiusdem speciei invicem differre, ratione loci, pabuli, aëris, ætatis, educationis, ut mutatio sit in pilis, colore, cornibus &c. ut rectè advertit Baccius: & hoc in plurimis animalibus exempli loco edocuit Cattellanus in discursu de Unicornu cap. ult.* 7. Cauda *apro similis Plinio & Æliano, Solino suilla. Addunt nonnulli barbam hircinam.* 8. Cornu *unum habet media in fronte, illudq; nigrum (non quidem intensè, sed instar cervini, fuscum) Æliano, Plinio, Boëtio qui verum aliquoties vidit, & Cardano qui se vidisse refert: & consentit Lælius à fonte in Consult. Med. 224. mihi pag. 665. atq; Franzius lib. d. qui addit esse foris nigrum propter corticem quo tegitur, intus verò candidum & splendidum, non læve sed in spiras vel versuras quasdã naturales contortũ, Æliano Boëtio, Cardano, Lælio: In mucronem desinens Æliano, ac insuper rectũ Boëtio, longitudine modò cubitorum duum, ut Plinio, modo trium, ut Vartomanno & Cardano; pedum quatuor Solino: neq; mirum*

variare

variare longitudinem , tum ratione ætatis, tum regionis, &c. Sic in Anglia bobus eminentiora ſunt cornua quam alibi; variari & colorem : nam uſu & temporis diuturnitate, nativus ille externus ſplendor perdi poteſt, ut in caſtaneum abeat, unde nonnulli cum Solino purpureum eſſe dicunt Quod vidit Boëtius Venetijs, fuit 6. pedes longum , intus ad pedum duorum longitudinem à baſi concavum , ad baſin autem ovi gallinacei maioris craßitie paullatim in acutum mucronem deſinebat. Fatetur Baccius illud eſſe verißimum quod eſt Pariſijs in templo S. Dionijſij. Hoc quia à Cardano eſt deſcriptum , lib. 17. de Variet. Rerum cap. 97. verba eius ſubijciam.
Verum, *ſcribit* , Monocerotis cornu , quod longè pretioſius eſt vixq; ſeneſcit, dum Lutetiâ iter in Scotiã agerem , vidi: aderat enim forte fortuna Joannes Manienus medicus , vir egregius & mathematicarum ſtudioſus , qui nos quotidiè inviſebat, eſt autem officioſus admodum vir. Js igitur cum eſſet medicus monachorum beati Dionijſij , nos deduxit ad templum illud toto orbe cele-

bratum, quod à Lutetiâ abeſt tribus millibus paſſuum, eſt autem auguſtiſſimum: ubi cum ſepulchra regum, ſtatuas, cæteraq; ornamenta marmorea vidiſſemus, monocerotis cornu, quod in templo pendebat, demiſſum diligentius conſideravi. Erat a. longius quam ut extenſâ manu, ſtansq; apicem attingere poſſem: Craſſitudo exigua pro longitudinis ratione, nam duobus primis digitis utrinq; facile complecti poterat: adeò verò ſenſim in acutũ tendit, ut vix minui videatur, cum in apice pollicis craſſitiẽ retineat. Teres ubiq; & quaſi faſcijs ab imo ad ſummum in cochleæ formam aſcendentibus diſtinguebatur. Erant a. faſciæ quinq;, quas lineæ mediæ & ipſæ in ſpiræ modum aſcendentes diſpeſcebant, nulla cavitate, neq; natura quod ſciam, huic ſimile quicquam efficere ſolet, ſed ars, quaſi in torcularibus. Sed torcularia duas habent tantum faſcias è quibus una cauſa eſt, cornu hoc quinq;: nec cavitatibus ullis, niſi admodum exiguis, interpoſitis; ab imo inane eſt ut boum cornua

nua: Sed inanitas non maior eſt ſolidiore parte, neq; enim tenuia ſunt labra, rectiſſimum ad amuſſim. Color qualis cervino, ſed absq; ramis, & longe gravius: pendebat enim libras ſeptendecim cum tertia. *Putat idem Baccius, penes quem fides ſit, verum etiam haberi Argentinæ & apud Regem Poloniæ: verum etiam Metis aſſervari ferunt. Petrus Bellonius Cenomannus in ſingularibus ſuis obſervationibus, l. 1. c. 19. ita deſcribit*: Quod apud D. Dionijſij phanum eſt, quod omnium maximum exiſtimamus, inter ea quæ hactenus conſpecta fuerunt, maius præconium meretur, quam aliud quodvis cornu, quod in animali procreatum viderimus. Naturale etenim eſt, haud artificiale, in quo omnes notæ, quæ alterius animalis cornu conveniunt, reperiuntur, & quoniam concavum eſt, exiſtimandum eſt; non eſſe deciduum ut nec caſellarum Chamoix, bove eſt ain cornua, contra quam damis, cervis & hinnulis, quibus decidunt. Nullus eſt proceræ quantumvis ſtaturæ, quæ vix ad illius ſummi-

ſummitatem pertingere queat: ſeptem n. magnos pedes longum eſt. Decem & tres duntaxat libras & uncias quatuor pendet: ſi quis tamen ſublevet, plusquam decem & octo libras pendere exiſtimet. Eius figura recta eſt inſtar cerei inferiore parte craſſa, deinde paulatim usq; ad mucronem gracileſcens: eius etiam craſſitiem manus complecti nequit, cùm quinq; digitos in diametro habeat: atq; ſi quis funiculo craſſitiem metiatur, palmum & tres digitos inveniet. Jnæquale nonnihil eſt eâ parte, quæ capiti inhæſit tota deinde reliqua parte levi & politâ: levibus canaliculis ſtriata eſt cochleæ in morem ab infima parte ad extremum mucronem, à dexterâ ad ſiniſtram, omnibus ſtrijs in gyrũ vergentibus, quemadmodum in limacum teſtis, aut fuſte, quem periclymenum ambierit. Eius color non omninò albus eſt; nam temporis iniuria fuſcum nonnihil redditum eſt. Jntegro pede cavum eſt, aut eo amplius infima parte, qua oſſi, quod capiti firmiter adhæſit, inſertum fuit. Hinc iudica-
re

re licet, minime deciduum esse. Cùm porrò tantum onus animalis capiti incumbat, animal quod illud gestat, ingentis corporis, bove non minus esse conijciendum est: *Duo verò quæ vidit Boëtius, unum Venetijs, alterum Pragæ, quia egregiè conveniunt cum Parisiensi; & cum veris notis veri unicornu; eius etiam verba non gravatim exscribemus. De eo ergò quod Venetijs videbat apud quendam rerum exoticarum studiosissimum ita loquitur:* Sex pedes longum fuit ad basin ovi columbini maioris aut ovi gallinacei minoris crassitie, paulatim in acutum mucronem desinens, intus ad pedum duorum longitudinem, à basi concavum. Color externus ferè niger fuit, ut ligni guaiaci nucleus interior etiam niger esse solet. Tanto lævore præditum erat, ac à basi versuras paulatim ad mucronem tam eleganter æqualiq; distantia, procedentes habebat, ut arte elaboratum fuisse videretur. *Et paulò post:* Jd profectò cornu vero Monocerotis animalis cornui omnibus notis

notis respondebat, atq; pro eius cornu habui, licet ille aliter senserit. Nam huiusmodi viris parum exercitatis, à mercatoribus, quibus credunt, facile imponitur: fortassis quia ad venena expellenda & arcenda vires non habuit, pro Monocerotis cornu habere noluit, cum tamẽ ut dixi, Monocerotis cornu viribus illis careat. Simile planè cornu vidi apud Philibertum de Bois mercatorem Pragensem, qui id à legato Ducis Muscoviæ Pragæ degente pignoris loco ad se pro mille ducatis receperat. Sed cum nullæ eius ad venena vires deprehensæ fuissent: indicatum fuit à Gemmarijs Monocerotis cornu non esse, licet omnibus notis attestantibus fuerit.

Philippo II. Hispaniarum regi pro singulari dono inter munera honoraria multa alia à Turcarum Imperatore missa fuisse duodecim cornua Monocerotum, singula pedes quatuor, et totidem digitos longa, vide historiam Belgicam Imman. Meterani lib. 13. pag. 238. linguâ Belgicâ Delfis in fol. Anno 1599, de quibus valde dubito,

dubito, quod vera fuerint, cùm tanto numero haberi potuerint, Nequè assequi satis possum, num Electoris Palatini verum fuerit: ipse lector ex descrtptione iudicium faciat; & examine Medicorum Heidelbergensium, quod Miscel. Med. Smetij lib. 8. insertum est, epist. 1. pag. 388. Ita v. habet: Descriptio cornu admirandi, quod Principes Palatini ad Rhenum Electores inter κειμήλια pretiosiora Heidelbergæ reservant, & pro Monocerotis cornu habent, à Medicis v. & Pharmacopolis eius loci, iussu illustriss. Principis, *Johannis Casimiri*, Tutoris & Administratoris Electoralis 15. Novemb. 1586. accuratè examinatum est. Vnicornu illud Electoris Palatini ad Rhenum, quod 15. Novemb. 1586. à Medicis & Pharmacopæis civitatis & Academiæ Heidelbergensis, Principis mandato diligentissimè contemplatum est, substantia constabat verè cornea, eaq; dura, qualis in cervorum quoq; cornibus spectatur.

pondus

Pondus eius marcas viginti ſex, ac inſuper uncias binas cum ſemiſſe, (marca ad uncias octonas æſtimata) & ſic in univerſum uncias ducentas, & decem cum ſemiſſe pendebat, hoc eſt, libras Romanas ſeptendecim, unciasq; ſenas cum ſemiſſe. Longitudo exactè ulnas quatuor Heidelbergenſes, vel pedes fabriles octonos continebat, tametſi apice extremo graciliori ad priſtinam proceritatem aliquid, circiter ſesqui digitum fabrilem, vel paulo quid amplius requirebatur, quod Albertus Marchio Brandeburgicus (qui ante poſſederat) illi per tranſverſum non tamen exquiſitè quondam defregiſſe dicebatur. Craſſioris partis extremitas ambitum habebat digitorum ſeptem cum ſemiſſe, qua a. craſſiſſimum erat, nempe xv. digitos ſurſum craſſitiem menſi ſumus, *ſeſquidigito* ampliorem, quam in imo (quod inſolens valde eſt) adeò ut ambitus eius novem digitos impleret. Jn ora illa craſſiore excavatum erat ad digitos tres rectà ſurſum, nullâ rotunditatis ſervata proportione

tione. Circa imum enim lima ſubinde abradendo non exiguum deceſſerat, quo factum ut limbus in ambitu ſubtenuis ſpectaretur, adeoq; in fundo cavitatis intimo, albicans quiddam medullaceum reperiebatur, ſubſtantiæ raræ & ſiccæ. Ab imo uſq; ad ſummum, ſtriæ quædam turbinatæ, aut verſuræ tortorum funium modo, ſenſim aſcendentes videbantur. A mucrone aut tenuiori extremo ad ſeptendecim digitos deorſum apparebat rimula, tanquam fractura quædam in transverſum tendens. Nulla ibi erat obliquitas aut incurvatio, qualis in alijs cornibus, ſed rectitudo mera, ſicut in haſtilibus venabulorum (quæ Schweinſpies vulgus vocat) quorum formam utcunq; referebat. Quin etiam qua ad extremitatem craſſiorem magis vergebat, rudius, inæqualius, aſperiusq; erat, qualiter & cervina plerumq; exiſtunt. Color erat ex fuſco cineritius, in flavitiem dilutam vergens, præcipuè quod in verſuris aut ſtrijs, verſùs graciliorem finem magis exſtabat.

Modus quo capiatur hoc animal variè à varijs describitur. 1. Per virginem, ut infra sequenti capite dicetur, aut iuvenem virgineo habito: Qui modus fabulæ similis. 2. Ex Epistola Regis Æthiopiæ ad Papam Romanum talis indicatur. Leo unicornem admodum metuens, post arborem grandiorem se abscondens ab unicorne dum impetuosè petitur, cornu tam altè in arborem unicornis adigit, ut hac ratione captus à Leone perimatur, posteaquè reperiatur.

CAP. V.

De proprietatibus Monocerotis animalis.

Affectiones & proprietates præcipuæ sunt:

1. Locus generationis *quibusdam est India orientalis, alijs occidentalis in Insulis nonnullis: quibusdam ut Vartomanno & Cadomosto: Indubiè verò in omnibus istis locis reperiuntur, & fors etiam in Russia,*

Moscovia & alibi, ubi loca sunt deserta & solitudines. His n. præcipuè delectari hoc animal, autores ferè consentiunt. Ælianus ait l. d. quod desertissimas regiones persequatur simul & solitarius erret. Cardanus inquit de subtil. l. 10. *p.* 450. Nascitur in Æthiopia inter solitudines, squalentéq; terram atq; inter serpentes. *Quia ergò in eremis incedit solitarium, atq; à locis multum frequentatis abstinet, estq; præterea, ut Cardanus l. d. addit animal rarum; hinc pro miraculo penè habetur, si quando aliquod eius cornú inveniatur. Quod fortè à fluminibus ex vastis istis desertis fluentibus animali mortuo devehitur. Unde nonnulli aiunt, cornu hoc arenis obrutum ad littora fluminum in Æthiopia & Jndia reperiri. Ex hisce liquidum est, mirandum non esse à paucis oculis usurpari hoc animal; à multis ideoq; negari ac si in rerum natura non daretur. Vnde Paræus ait, supra loco alligato:* Profectò Romani domito orbe, omnium quæ rara adeoq; pulchra essent, inquisitores diligentissimi, si uspiam aliquo orbis in

angulo talis latuisset fera, eius sibi copiam fecissent, & nummis suis aut armis insculpsissent, quemadmodũ crocodilos, Hippopotamos, Elephantos, aquilas, Pantheras, Leones, tigres & alia his regionibus ignota animalia inscripserunt. *Paræo a. responderi potest, si Romani unicornẽ non insculpserunt nummis; fecit id Alexander M. in memoriam victorum Indorum; tum enim ex varijs metallis conflatæ Medaiæ, ut vocant, insculpi curavit unicornem mansuetè ad pateram caput inclinantem, & vinum inde bibentem, cum inscriptione græca* νυκεωρ, *eo quod, ut existimatur, Baccho Nysseno à Nyza capta consecraverit. Quale monumentum metallicum habuisse & studiosis antiquitatis ostendisse dicitur Dux Ferrariæ. Romani a. quia in Indiam non penetrarunt, sed tantũ usq; ad Parthos, excusandi idcirco sunt quod non fecerint, quæ Paræus desiderat: quanquã putent aliqui sub Gordiano unicornem Romæ fuisse, scribente id Julio Capitolino.*

2. Summa ferocia, *ut cicurari non possit, ab homine tractari, aut præsepi alligari & hominibus servire: quod supra ex locis scripturæ citatis adstructum est. Plinius consentit*

tit libro dicto, qui vocat asperrimam feram, quæq; viva non capiatur: Ælianus distinctiùs ait, non meminisse quemquam ullum Monocerotem integræ ætatis captum fuisse. Solinus ait: Interimi quidem potest, capi non potest. Sic solent animalia esse ferocissima, quæ gaudent solitudinibus. Cæterum Autorum hic animadverto dissensum. Ælianus scribit, Monocerotem ad alias quidem bestias ad se accedentes mansuescere, cum gregalibus v. suis pugnare, neq; modo cum maribus naturali quadam contentione dissidere, sed contra etiam fœminas certare, pugnamq; usq; ad mortem victi ingravescere. Coitus v. tempore ad fœminam mansuetè adsuescere, & pariter pasci; cum hoc tempus transierit, & venerem fœmina ferre cœperit, rursus efferari & solum vagari. S. Gregorius & Isidorus asserunt, cùm Monoceros sit animal tantæ fortitudinis, ut nulla venantium arte capiatur, inermem tamen capi, & quasi soporatum, si virgo puella ei proponatur, quæ venienti sinum aperiat, ubi ille omni ferocitate depositâ caput deponat; imò ampliùs hanc in rem Frantzius scribit, quod utcunq; sævum sit hoc animal, tamen sexum fæmineum veneretur, & ad fœ-

 minas

minas accedat, & iuxta eas in somnum resolvatur, atq; ita delapsum sæpè capiatur, ligetur, donec tandem cornu eius resecetur. Subdit (ex Joh. Tzeze qui vixisse putatur Anno 1176) : Juvenem igitur robustum vestibus virginis induunt, & aromatibus conspergunt, & constituunt in vicino aliquo loco, unde odor cum aëre perveniat in nares bestiæ. Jnterim ergò dum ipsi venatores occultantur, accedit bestia ad iuvenem, qui odoratis & amplis manicis oculos ipsius tegit, ut venatoribus liceat accurrere. *Hæc ille. Quæ quia in autoribus satis luculentis ut Æliano, Plinio &c. non reperio, malo cum Paulo Veneto l. d. Gesnero in monocerote, aliisq; viris doctis statuere, qui hanc de cicuratione per virginem narrationem pro fabula habent, ortâ ex eo, ut asserit Gesnerus, quod monoceros cum sit asperrimus, tantùm mitescat, quando amore incalescens, dum tempus est generandi, positâ feritate, blandè ad eam accedit, cum eaq; pascitur et commiscetur. At mox, ubi eam concepisse, & uterum intumescere sentit, ad pristinam feritatem,*

aversionem & solitudinem redit : ut supra ex Æliano audivimus. Hæc sententia sacris literis, quæ feræ huius incomparabilem feritatem & ferociam aßerit, consentit, atq; rationi rectæ; quæ si generatio & propagatio speciei fieri debet, perpetuum odium & certamen contra fæmellas non admittit.

Vartomannus mansuetum scribit eße animal, cuius verba non pigebit adscribere l. d. De Unicornibus ait templi Mechæ in Arabia, Mahometis sepulchro nobilis, quos Monocerotas appellant, qui fermè alibi non visuntur, sic scribit; in altera delubri parte septa visuntur, sive claustra appellare mavis: in quibus unicornes gemini asservantur, locoq; miraculi, populo spectandos præbent. Nec abs re, res n. miratu est dignissima. Sunt a. huiusmodi, ut ilicò denarrabimus. Alterum eorum, quem constat longè procериorem esse pullo equino 30. menses nato, haud absimilem crediderim. Prominet in fronte cornu longitudine trium cubitorum. Longè natu minor est alter,

utpote

utpote anniculus, ac equino pullo ſimilimus; eius cornu quaterni palmi longitudinem haud excedit. Coloris eſt id animal equi muſtellini, caput cervi inſtar: Collo non oblongo: rariſſimæq; iubæ, ab altera parte ſolum dependentis. Tibias habet tenues, easdemq́; graciles admodum, hinnuli modo, Vngulas anteriorum pedum bifidas habet, caprinos pedes fermè referentes. Tibiarum poſteriorum pars exterior villoſa eſt, piliq́; plurimi, ſanè id animal ferum videtur, verum ferocitatem neſcio quâ comitate condivit. Eos unicornes quiſpiam Sultatano Mechæ dono dedit, ceu rem inventu rariſſimam, eandemq́; pretioſiorem. Advecti ſunt ex Æthiopia ab Æthiopum Rege, ut eo munere neceſſitudinem coniunctiſſimè cũ Sultano Mechæ præfecto iniret. *Hactenus Vartomannus. In pauculis ab aliis eius deſcriptio diſsidet. De quo diſsidio ſic Baccius:* Differt à cæteris in ungularum deſcriptione, nam bifidas eſſe profitetur more caprarum, cum Plinius & Ælianus integras eſſe dicant, ſimilesq́; Elephantinis.

tinis. Sed in hoc tueri poteſt dicendo aſſimilationes dari pro exemplis , non autem quod totæ tales ſint , quin minor adhuc proportio exiſtit, ſi dixerimus pedes habere omnino Elephantinis ſimiles: ſi animal ipſum equum magnitudine non ſuperet. Et licet etiam pedes Elephantorum calloſi ſint & rotundi, videntur tamen ungulas habere nonnihil diviſas, eaq; in re à ſolipedis differt, eamq; differentiam annotare voluit Barthema cum æquiore proportione cũ caprinis eis aſſimilarit ungulis. Sed cur nos circa has differentias exercemus ? Ecquæ datur alicuius rei ſive ea ex foſſilibus ſit, aut plantis, aut animalibus, deſcriptio, quæ nõ apud diverſos, qui eam deſcribunt, variat? Ecquis itim ille eſt, qui non aliquando decipitur, & in ijs maximè, quæ nunquam vidit ? Nunquam autem antiquis viſum fuiſſe unicornem (qui de eo ſcripſerunt) ſed ex aliorum narratione ſcribere, pro indubitato mihi perſuadeo. Vnde natum eſt, quod quæ de hoc animali prædicantur, fabuloſa ferè habeantur,

& à nobis propter narrationis diversitatem difficillimè invicem concilientur, quare summo isthæc cum iudicio à Lectore examinanda erunt. Si enim dixerimus ea propter aliquid fabulosum esse, quia diversimodè de eo ab autoribus scribitur, omnes etiam historias, etsi verò alioqui veriores, falsas etiam esse concedendum foret, quandoquidem & in earum enarratione non semel variant historici: sufficit n. ut quæ dicuntur, conveniant in ijs, qua sunt maioris momenti, magisq; essentialia. *Hæc Baccius.*

In Vartomanni relatione meritò desideramus, quod de feræ caudâ & voce, deq; ipsius cornu, colore ac versuris nil indicet. Sed quid de hac relatione Vartomanni sentiendum breviter explicabo. Initio quod Sacra scriptura asseverat, tanquam omni exceptione maius credendum, nemo sanæ mentis inficiabitur. Sed anne Vartomanno, optimo viro oculato testi habenda fides, dices, suadente Scaligero? Vtiq; & hoc largiemur. Sed commodâ interpretatione Vartomanni testimonium

monium leniemus. Si in Johan. Langij sententiam luberet concedere l. d. qui Sultano ex Æthiopia missos illos unicornes, per boves unicornes Indiæ interpretatur, res utrinque salva esset. Quo minus a. huic subscribamus, varia obstant. Initiò non præsupponendum Vartomannum ita rudem, ut discrimen inter boves illos Indiæ & Monocerotis ignoraverit, deinde cornu boum Æthiopicorum superius ex Scaligero descriptum minimè convenit cum Vartomanniana cornu descriptione: econtrà tota descriptio Vartomanni paucissimis exceptis, verum monocerotem repræsentat; tandem regem Æthiopiæ Sultano eos unicornes dono misisse ceu rem inventu rarissimam & pretiosissimam, ad arctiorem ineundam necessitudinem, ex narratione liquidum est; quod de vulgaribus boum unicornium cornibus affirmare ridiculum esset. Posset quis alio modo conciliationem moliri, nempe, existimando in Æthiopia Monocerotem esse mansuetum, alibi verò ferocissimum; sed cum fundamine probabili careat coniectura, eò adducor, ut putem pullos adductos ex Æthiopia, non integræ ætatis

ætatis animalia; hæc enim non capi viva, testis est Ælianus. Rationem meæ coniecturæ capio exinde, tum quod ex Vartomanni relatione conspicuum sit, juniores fuisse feras illas Mechenses, tum quod Ælianus lib. 16. de anim. c. 20. expresse scribat: Præsiorum Regi illius pullos etiamnum teneros deportari, eosdemquè festis & panegyrijs diebus comitti ad robur ostendendum. Quamobrem Mechenses longo iam carcere domiti minimè feroces.

III. *Affectio*, Inexpugnabilis fortitudo, *supra ex sacris literis asserta; & consentiunt autores prophani. Ælianus inquit: Corporis maximo robore præditus est, & cornu inprimis inexpugnabili armatur.*

IV. Vox *eius omnium maximè animalium absona & contemta Æliano, Mugitus gravis Plinio, mugitus horrendus Solino.*

V. Summa Sævitia, *suprà ex sacris literis.*

VI. Agilitas & cursus, *supra in didem.*

VII. *Quidam scribunt, quod suis instar in luto & cœno se volutare gaudeat.*

IIX. *Et quod instar Rhinocerotis cornu ad saxum acuat, ut eò celerius obvia quæq; penetret*

penetret. Alias proprietates mittimus autoritate luculentà destitutas: Ut inter alias, quod ferunt armenta vicina non bibere ex aquis per venenata animalia infectis, nisi priùs biberit unicornis, immisso cornu tanquàm alexipharmaco.

CAP. VI.

Monocerotis cornu, non magis quàm vulgaria cornua, adeoq; penè nihil virium contra venena obtinere.

Rectißimè dicitur: Opinio quando in idiotas cadit, est indelebilis. *Videre hoc licet, non in vulgo tantùm, sed quibusdam Sapientibus, qui vulgi placita secuti huic cornu vim tribuerunt alexipharmacam & cordialem (quæ in calida aquâ pereat, in frigidâ diutius permaneat) de qua optimi Autores ne gry quidem, alij verò experientias contrarias citaverunt. Augendæ fabulæ circulatores nescio quæ signa commenti sunt, anilia deliramenta, de eius sudore, quem præsente veneno, aut admoto venenato animali statim inde morituro, emittat; ebullitione, quam tamen in aqua præstant omnia immersa porosa: circulo ex pulvere unicornu facto, quem scorpius aut aranea in area eius posita transilire*

re

re non audeat; aliaq; fictitia & experimentis contraria. Mirum ergo practicorum quorundam hodie libros hoc cornu ad venena, febres malignas atq; pestilentes ullo modo velle commendare; quod revera est laterem lavare; & frustrà aliorum relatione commendant Ficinus, Brasavolus, Matthiolus, Mundella, Fernelius, Jubertus, Fumanellus, Andernacus, Hollerius, Vallesius. Et si meis quis verbis parum fidei habendum censeat, præstantissimos virorum in medium adducam.

Certè Ælianus diligentissimè Asinum Indicum describens atq; etiam Monocerotem; de illius cornu scribit, contra venena valere; de huius planè nihil tale; sed pisce magis mutus est. Immò ignorarunt omnes qui feram hanc descripserunt. Andreas Baccius inquit l. d. Mirandum, non constare, quinam prædicta cornua Romam, Venetias, & Lutetias comportaverint; quando, quomodo & quales operationes præter ordinarias præstent, præter quam, quod sem-

per

per in communi admiratione & æstimatione maxima multorum millium ducatorum fuerint. Quin potius illorum conspectus solus admirationem parit, considerando pulchritudinem splendoremq; gemmarum adinstar cum tantâ substantiæ puritate, ut in tot seculis nec maculata, nec ullo modo decolorata, (quod in ebore accidit) aut contaminata fuerint, nisi quod in nonnullis locis, probationis gratiâ, abrasa esse videntur.

Unde mirum non est, Principes illos, eorumq; Medicos deceptos fuisse, cum in nullo antiquo scriptore inveniatur, vel etiam legatur, quod unicornu per os exhibeatur, nec compositiones medicinarum ingrediatur, sicut Medici aliqui præteriti temporis & hodierni quoq; crediderunt, qui nescientes quid esset unicornu, destillationibus & quinq; essentijs pretiosis immiscuerunt, nullam afferentes rationem aut experientiam, quam unqnam vidissent. *Franciscus Ferdinandius ait*: Unicornis propriè

dicti

dicti cornu haud puto talem inesse potestatem: non enim tot latuisset veritatis & arcanorum naturæ diligentissimos indagatores antiquos &c. *Laurent. Jubertus in lib. de peste, & Anton. Ludovicus Med. Vlyssiponensis in lib. de Empiricis & Miscell. negāt ab ullis antiquorū hanc contra venena vim huic cornu tributā. Mercurialis consult. Medic. tom. 1. Consil. 94. ad Baptistam Palestram Medicum Parmensem:* Vndè tria colliguntur, primùm Monocerotem & Asinos Jndicos diversos esse. Secundùm, cornu Asini Jndici & non Monocerotis illud esse, quod venenis adversari creditum est. Tertiùm, cornu, quod hodiè apud nonnullos Principes in magnâ existimatione contra venena conservatur; esse non Asini Jndici, sed Monocerotis, quippè cum unicolor sit, & versuris quibusdam delineatum; non autem tribus illis coloribus insignitum, quos refert Ælianus &c. Quamobrem in hanc sententiam eo; adhuc & Principes & Medicos quosdam graviter errare, qui forsàn eundem esse Asinum Jndicum & Unicor-

unicornem opinati, ita utriusq; cornu confuderunt, ut cornu quod ab Æliano, Plinio, & alijs ullâ virtute donatum esse proditum non est: pro illo quod venenis ac pesti resistere creditum fuit, ineptè admodum accipiant, perinde ac pictores qui utriusq; corpora confundentes neutrum verè exprimunt.

Neq; experientijs, quas narrant, multam fidem adhibere cogor, quoniam cum rarissima cornua illa, & apud primates duntaxat reperiantur, raræ quoq; fiunt experentiæ, & ob id nullam aut exiguam admodùm certitudinem habent, quamvis etiamsi medullitùs rei veritas indagaretur, appareret profectò pluriès experientias illas frustratas, qúam finem adeptas esse. Accedit & illud, verisimile mihi non videri, si hoc cornu tali esset virtute donatum; Galenum qui & experientiâ, & omnium rerum peritiâ nulli secundus fuit, eam tacuisse debere, cum præsertim de cornu cervini facultatibus quamplurimis locis mentionem fecerit, ubi occasio dabatur, etiam mi-

randas monocerotis cornu vires recensere, etc. Neq; credibile videtur, si hisce temporibus huiuscemodi cornua apud multos habentur, temporibus Galeni haut comparari potuisse: tum quia ut ipsemet refert, quotannis ex universo orbe pulcherrima & pretiosissima omnia Romam portabantur; tum quia M. Antonius Jmperator potētissimus, cui Galenus maximâ cū laude servivit, omnium Theriacæ amātissimus fuit, pro quâ cōficiendâ à cunctis regionibus simplicia advehenda curabat, quem sicut cæteros Jmperatores, & virtutem huiusce cornu potuisse scire, si vera essent, quæ dicuntur, & illa facilius quā nostrates Principes acquirere nemo ignorat. Jtaq; doctissime Palæstra, adduci nequeo, ut credam, cornu illud Monocerotis quod ostendunt, ullam peculiarem venenorum expultricem facultatem habere, nisi ipsum virtute suâ exsiccatoriâ perinde atq; alia multa exsiccantia aliquid efficere posse dicamus, pro venenis exstinguendis. Tu meam sententiam hanc examinabis

minabis, neq; ulla Principum autoritate, quæ veritati ſemper eſt poſthabenda, neq; cæcis experientijs te perſuaderi permittes.

Ambroſius Paræus loco ſupra citato: Si experientiâ & rerum eventis agendum eſt, ſanctè hoc affirmare poſſum, pluries me tentaſſe, nunquam tamen quicquam ex cornu iſto, quod pro Unicornis iactatur, adverſum venena feliciter ægris mihi commiſſis exhibuiſſe. Si theſibus & authoritatibus pugnandum; magna pars melioris notæ medicorum iam pridem hoc cornu valere iuſſit, & divinas illi admirandasq; vires, propter quas antea tantoperè expetebatur, detraxit. *Et paulo poſt*: Jtaq; Capellanus primarius Caroli IX. Galliarum Regis medicus, crebrò dicere ſolebat, ſe perlubenter eum morem ſublaturum, de cornu Unicornis, fruſto in pateram regiam demergendo, niſi noſſet eam opinionem tam altè in hominum animis infixam eſſe, ut vereretur, ne unquam ratione ullâ

expugnari poſſet. Adde, inquiebat, quod ſi ſuperſtitioſum eiuſmodi remedium non prodeſt: Certè nec admodum obeſt, niſi fortè eorum fortunis, qui id auro redimunt, vel etiam ex eventu, quod principes, dum decantatis huius cornu viribus plus æquo confidunt, negligũt ſibi alijs convenientioribus adverſum venena remedijs cavere: Sic ſæpè incautos mors inopina rapit. Cum aliquando ex Ludovico Dureto, Regis Medico & profeſſore, propter excellentem, quam iure de eius doctrina docti omnes conceptam animo habent opinionem, quæſiviſſem, quid de eiusmodi cornu ſentiret. Reſpondit ille, nihil ſe illi virium attribuere. Jn cuius rei confirmationem, ſecundam rationem antè multis verbis expoſitam pluribus ille & diſertius enarravit, nec vereri ſe in auditorio ſuo doctorum hominum undiq; ad ipſum audiendum concurrentium theatro, id altà voce & explanatà oratione prædicare.

Anſhelmus Boëtius de Bood lib. 2. de lap. & gem.

& gem. c. 244. identidem ingeminat, cornu monocerotis viribus iſtis carere contra venena. Subſcribit Andreas Marinus Med. in tract. Italico, Lat. ab Aldrovando verſo.

Obiicies Geſnerum hiſt. animal. l. 5. de Monocerote p. 785. experientias recenſere, virtutis huius cornu ad venenum, comitialem, lumbricos &c. Reſp. 1. loquitur de cornu unicornis, ex novis inſulis allato, amphibij videlicet, de quo ſuprà diximus, cuius cornu vim habere alexipharmacam ultrò damus. Verba Geſneri ſunt lib. 5. hiſt. animal. de monocerote p. 785. Cornu unicornis præcipuè ex novis inſulis allatum, tritum & in aquâ potum mirè facit contra venena: ut nuper experientia oſtendit in homine, qui à ſumto veneno, cum iam tumere inciperet, hoc remedio reſtitutus eſt. &c. *2. Vſus eſt Geſnerus aliquando cornu foßili, quod ſimili virtute pollere concedimus, & infrà aßeremus. 3. Dicit Geſnerus, ſe alia addere, ut ſuccinum, ſcrobem eboris, folia auri & corallium craßiuſculè contuſa; quæ ſanè per ſe ſine unicornu multum præſtant. 4. Immò addit, ſe non negligere interim reliquam*

medendi rationem 5. Quoad Monocerotis verum cornu, fatetur se coniicere saltem, quod easdem vires habeat, cum cornu Rhinocerotis in iconibus quadrupedum pag. 64. Interim, ut suprà dictum, exiguam ut alia omnia cornua vim habere posse unicornu alexipharmacam: Unde ex cornu bibere mos est antiquissimus, præsertim apud nostros Boreales, ut supra ex Plinio: quod & Athenæus de aliis l. 11. tradit, antiquos ex cornibus bovillis bibere solitos fuisse, & idcirco Dionysium (hunc apud Indos cultum fuisse, ipse etiam Baccius profitetur in explicatione numismatis Nyseorum) κερατοφυῆ *cornutum fingi, & taurum à pluribus nuncupari & ταυρομορφὸν i. e. taurina facie conspici in Cyzico. Eiusdem moris ex cornibus bibendi id quoq; est indicio, quod & vinum aquâ miscere* κεράσαι *dicatur, & vas ipsum in quo mistio huiusmodi fiebat* κρατήρ *appellatur,* ἀπο τῦ κέρας *quasi* κρατὴρ ἀπο τῦ εἰς κερας ἐγχεῖσθαι το πομα, *i. e. quod potus in cornu infundatur. Hinc Ambrosius quoq; cornu inquit, in medio vini plenum. Addit Athenæus*

ibidem

ibidem, nostris quoq; temporibus cornuum apparatus cernitur, quæ rhyta nonnulli appellant. Profert etiam exempla Centaurorum, Thracum, Paphlagonum, Perbæborum, Philippi Regis Macedonum, Regum Poeoniæ, qui ex cornibus, quorum labra nonnunquam vel auro vel argento operiebant, bibere consueverunt. Athenienses a. argentea cornua facientes ex ijs bibebant. Poëtæ præterèa multos antiquos inducunt ex cornibus bibentes. Ælianus autor est, Ptolemæo secundo cornu bibulum ex Indiâ allatum, quod tres amphoras caperet. Quidam a. autē cornua aurea usurpabant, alij osculum poculi aureum vel argenteum faciebant. Pœonios aiunt boves educare, qui cornua gestent tantæ magnitudinis, ut capere possint tres aut quatuor choas, & idcirco ex ijs facere pocula, quorum labra auro, argentove circumdabant, Athenæo teste. Samogithas urorum cornibus pro poculis uti, testis est Sigismundus Baro, in commēto rerum Moscovitarum. Hieronymus Mercurialis libri primi de gymnasticis cap. 11. antiquissimum triclinium marmoreum depingit, in quo accumbentiū unus ex istiusmodi corneo poculo bibit,

 indeq;

indeq; vetustißimum illum lapidem eße arguit : vidit eum Patavij in ædibus Rhamnusianis post curiam urbis præfecti, in vico Patriarchæ ad Div. Petri.

C A P. VII.

Quid potißimum pro Unicornu vendant circumforanei.

EOs pro vero unicornu venalia obtrudere, iam fragmenta eboris, iam communium cornuum adustorum particulas, iam fragmenta oßium balenæ, iam margæ varia genera, inprimis cornu foßile, quod alijs lapis Ceratites, de quo infrà; ipse ego testis sæpius fui oculatus, idemq; mecum fatentur peritißimi viri. Crato ad Thomam Jordanum Consil. & Epist. lib. 4. pag. 426. inquit :* Vulgare unicornu nihil aliud est, quam dens Elephanti seu ebur.

Thevetus ait : Eiusmodi cornua unicornium nihil sunt aliud, quam Elephantum ossa, eò quod cernimus artificio

circinata

circinata & ornata; Sic enim in Orientalibus regionibus ardeliones iſti & circumforanei homines Rohardi piſcis (mari rubro & Æthiopico noti) dentes circunagunt, excavant , ſequaceſq; arte redditas , arbitrariâ voluntate producunt, & pro unicornis cornu exponunt , venduntq;. Certè id quod dicitur cornu unicornis, uſtum ſimilem ebori odorem ſpirat. Aſſerit v. Cardanus , Elephantis dentes ſeu oſſa , arte mollia reddita, quo & quantum voluerimus ſequi & extendi bubulorum cornuum inſtar. Quid enim eſt in omni rerum natura , quod auri ſacra fames in huius aut illius effigiem ſimulata expreſsaq; imagine , non adulteret.

Baccius l. d. pag. 97. Deceptio quorundam manifeſtanda eſt, qui unicornu pleriſq; admirationi eſſe intelligentes avaritiâ ducti pro vero unicornu fragmēta quædam ex communibus cornibus aduſtis ſubſtituunt, & pro medicina mirabili venditant. Et vehementer miror eos, qui unicornu in Medicinis præſcri-

 bunt,

bunt, hanc fraudem malè feriatorum hominum non ſeverius detexiſſe. Cum n. unicornu rariſſimè, nec niſi in principum Gazophilacijs ob pretium eius & raritatem inveniatur, idcircò qui benè fragmenta illa conſideraverit, nihil aliud eſſe, quam fragmenta eboris, aut aliorum oſſium combuſtorum, fortè alicuius magnæ balenæ, aut genus aliquod lapidis eo modo præparati manifeſtè cognoſcet. Vidi quodam tempore ingentis animalis maxillam in imis terræ viſceribus conditam exhumari, quæ cum per multa ſecula delituerit ibi, ut credibile eſt, univerſa calcinata erat, dentibus exceptis: &, quia ſapore arido & conſtringente erat, & aqua iniecta per longum tempus ebulliebat, idcircò pro unicornu ſubſtituebatur; Sunt qui ſcribant, circulatores petræ aliquod genus & omnes pharmacopolas lapidẽ pro unicornu vendere. Cui rei ego quoq; ex relatione Romanorum fide dignorum teſtimonium perhibere poſſum,

qui

qui in multis Calabriæ locis, eiusmodi lapides effodi affirmant, quos circulatores quærunt, & credulo vulgo pro unicornu obtrudunt, emptores a. facilè decipiuntur, quoniam lapis ipse ossibus ustis undiquaque est similimus, squammatim compactus, siccus, aquæ immissus bullas excitans, quod evidentissimum & infallibile sinceritatis unicornu signum esse vulgus ubiq; credit. *Hæc ille.*

At substantia & color veri cornu interius est eboris instar, solida, densa, ponderosa, odoris et saporis expers, cum vi siccante & astringente, ideò radi & limari potest.

Jo. Guilielm. Reiffesteinius ad Gesnerum scribit, cuius verba reperiuntur in Gesneri libello de figuris lapidum &c. fol. 155. b. mihi. Ossa quæ illic (*apud Cheruscos*) insolitæ magnitudinis effodiuntur, multi impostores pro monocerotis fragmentis simplicioribus vendunt:

Sed

ſed quia vicinis hæc fraus nota eſt, ad remotiora loca ſe conferunt nebulones. Geſnerus l. d. pag. 157. Ego in volumine de aquatilibus, corollario de Hippopotamo, dentis maximi apud nos inventi iconem poſui: Sed poſteà alium quadruplo ferè maiorem ex Poloniâ accepi à viro nobili quodam ædificij futuri fundamenta iaciente inventum, unà cum cornu maximo, quod pleriq; Monocerotis eſſe putarunt: ſed craſſities & figura eius curva obſtant. *Boëtius de Bood. l.d. cap.* 242. Habeo ego domi plures quàm viginti differentias (cornu foſſilis,) cum tamen omnes mihi pro cornu Monocerotis datæ fuerint. *Fallopius tract. de Metallis circa finem*: Hic locus eſſet loqui de ijs quæ à tota ſubſtantiâ faciunt contra venenum, & inter reliqua cornu illo Alicornij quod circumfertur & venditur pro cornu illius animalis, ſed falſò, quoniam nón eſt cornu, ſed ſpecies quædam terræ ex Apulia delatæ, quæ tamen eſt bona contra venenum. *Sennertus in Jnſtitutionibus Phyſicis lib. 5. c. 4. p.* 384. Jnter lapides

illos

illos primo loco meritò explicandus ille, qui vulgò pro Monocerotis cornu habetur. *Et Paulo post*: Verum à genuino Monocerotis cornu facile diſcerni poteſt. Nam verum unicornu durum & ſolidum eſt, ut vix radi, multóq; minus teri poſſit, nec linguæ admodũ adhæreſcit. Hic vero lapis durũs non eſt, & quaſi calcinatus facilè frangitur teriturq; & linguæ admotus adhæreſcit inſtar terræ ſigillatæ aut margæ alicuius.

CAP. VIII.

De melioribus ſuccedaneis inter cornua & Oſſa alexipharmacis.

SI quis ex hac rerum naturalium claſſe, alexipharmaca deſiderat, non deſunt quæ longè & certiora ſunt, & experimentis comprobatiora, ut ſunt;

1. Ebur aut eius raſura. *Conſentit Rondeletius lib. de pond. cap.* 19. Nec me latet, inquiens, plures facultates illorum (cornuum) prædicari ab ijs, qui lucrum quæſtumq;

ſtumq; de illis faciunt , ut et raſuræ unicornis , quam auro pendunt , propterea quod venenis & vermibus ut plurimum adverſetur. Quod non minus præſtare cornu cervi , raſuramq; eboris exiſtimo : quod cauſæ eſt , cur ad eundem morbum pauperibus Elephanti dentem : divitibus autem cornu unicornis (quod unum præ cęteris expetunt) pari ſucceſſu præſcribam. *Hæc Rondeletij ſententia eſt , qui ſine diſcrimine pro unicornis cornu ſolebat ſubſtituere non modo cornu cervi , aut dentem elephantis , ſed etiam oßa equina, canina , & myrobalanorum.*

2. Cornu aſini indici : *vide ſuprá*

3. Cornu Rhinocerotis ; *ut ſuprà.*

4. Cornu Amphibij Africani vel *etiam* Molluccani, *ut ſupra audivimus.*

5. Cornu pyraſſouppi, *de quo ita Thevetus in Coſmograph. t. 1. l. c. 5. Jn mari rubro ſecundum Arabiam navigantibus , apparet inſula Arabibus cademotha dicta , in cuius regione, quam Plata flumen alluit , viſitur fera barbaris incolis Pyraßouppi dicta , multò magnitudine par, capite haud abſimili, hirta*

tamen

tamen, ursinis velut pilis vestita, sed haud adeò obscuris, verũ ad flavum inclinantibus, bisulis ut cervus pedibus, duo procera capite, sed minimè arborea gestat cornua unicornium cornibus illis famatissimis affinia. Indigenæ enim, bestiæ aut piscis venenati dente demorsi, aqua epota, in quâ sex vel septem dies eiusmodi cornua demersa & infusa fuerint, statim levantur & convalescunt.

6. Cornu cervi *quod omnium certissimum & probatissimum, crudum, præparatum, ustum &c. inprimis maximopere commendatum volo, quod in nostris officinis venale est, Chymicè sine igni, ut vocant, præparatum: quâ elaboratione omnia retinentur eius principia, ut nihil exspiret aut evanescat. Rectè Crato ad Thomam Jordanum Consil. & Epist. lib 4. pag. 426.* Credas mihi primas istas cuspides in cornibus cervinis contra venena plus prodesse, quam vulgare unicornu, quod nihil aliud est, quã dens Elephanti seu ebur. *Sic & Baccius lib. de prolegomenis venenorum & antid. pag. 61.* Unicornis supplet vices cornu cervi optimè præparatum, albissimum. &c.

7. *Tandem cornu cervino non multò inferius*

est

est Cornu fossile *dictum quod non vulgò tantum, sed sæpè etiam apud multos principes pro vero Monocerotis cornu emitur: Rectè equidem ratione virium, quibus longissimè superat unicornis cornu, at subdolè ratione pretij, quod nimium postulant: de quo cornu fossili, quia paucissimi egerunt, & nos sæpissimè cum successu in praxi medicâ eo ad morbos gravissimos usi sumus, in gratiam naturæ consultorum paucula in medium adferemus.*

CAP. IX.

De Cornu *fossili vulgò* pro *Monocerotis babito.*

Dicitur ita Gesnero & eidem *lapis Ceratites, eò quod cornu referat, & Gesnerum sequitur Boëtius de Bood, Clusio ebur fossile, Annot. ad lib. 1. Garziæ c. 14. lit. Ee. alijs dens elephanti petrificatus; Cæsalpino lib. 2. de metall. c. 48. lapis Arabicus, alijs Lithomarga alba. Reperiuntur passim in Germania & Jtalia ex terris effossa integra animalia petrificata, & animalium partes, dentes, ossa,*

cornua

cornua, tibiæ, maxillæ, aliæq; corporis partes; aliquando ligna fraxini, iuglandis, & alia similiter in lapidē versa, ita ut aliquandò species ligni nosci, imò interdum odor deprehendi possit. Nonnunquam materia mineralis magis vel minus petrosa, sub forma cornu alicuius, dentis &c. licet tale nihil antea esse potuerit. Singula exemplis & experientijs comprobabimus.

Integra animalia: *Albertus Magnus. de rebus metallicis lib. 1. tract. 2. c. 9.* Admirabile, *inquit*, omnibus videtur, quod aliquando lapides inveniuntur, qui intus & foris habent effigies animalium. Foris enim habent lineamenta, & quando franguntur, inveniuntur in eis figuræ intestinorum. *Cuius rei causam dicit Avicenna esse, quod animalia secundum se tota aliquando mutantur in lapides, et præcipuè in lapides salsos non duros ut plurimum.*

Dentes & ossa: *Theophrastus autor est, ossa è terra nasci inveniriq; lapides osseos ait Plinius, addens:* Et in lapidem concrescere manifestó apparet: quod cum feræ decidêre in puteos tales (*ubi humor terræ*

petrificans) & medullæ ex offibus earum in eandem lapidis naturam poſt unam hyemem figurantur. *Sic Geſnerus lib. de figuris lapidum fol.* 156. Dentes quoq; foſſiles inveniuntur alicubi, ſive ex cadaveribus animalium quorundam, ſive ſponte naturæ orti. Dentem in lapidem verſum Aldrovandus Bononiæ ſervat. Oſſa lapidea foſſilia veniunt quibusdam nomine lapidis Arabici.

Cornua, ligna &c. *in quæ ſi humor mineralis talis petrificus incidat, tranſmutantur. Placet hic verba Boëtij adſcribere l. d.* Quod ligno contingit, id etiam cornubus cervinis, dentiq; Elephantis, alijsq; quadrupedum partibus, ſi in huiusmodi loca decidant, contingere poteſt. Hinc fit cornua iſta foſſilia inter ſe multum interdum differre, & pauca eandem faciem oſtendere, imò aliqua dentes, tibias, maxillas, aliasvè corporis partes referre. Habeo ego domi plures quam viginti differentias, cum tamen omnes mihi pro cornu Monocerotis datæ fuerint: una manifeſtè exteriori cortice fraxini

lignum

lignum oſtendit. Alia differentia propè Brinam Moraviæ urbem inventa ita exactè figuram trunci iuglandis intrinſecus & extrinſecus refert, ut nemo niſi cœcus animadvertere non poſſit, truncum illius arboris fuiſſe, ac in terra tranſmutationem accepiſſe. Odor etiam exactè nucis arboris odorem reddit. Donatum mihi fuit etiam fruſtum illius trunci Monocerotis titulo. Eodem in loco trunci & caudicis maioris portio pro capite animalis diſtracta fuit. Silices adiacentes truncis ſuis cavitatibus eandem materiam, ſed longe molliorem, magisq; friabilem, neq; nucis odore præditam continebant, ita ut nemo de generatione horum cornuum dubitare debeat.

Nonnunquam materia mineralis ſub forma cornu, dentis &c. exinde liquet, quod aliquando tantâ quantitate reperiantur, ut tale animal fuiſſe ſit incredibile. Hinc Geſnerus l. d. pag. 157. In ſpecu ſubterraneo propè Elbingerodam, (*de quo paulò ante ſcripſimus*)

reperiuntur ossa & dentes tam hominum quam animalium aliorum, maximæ ac tantæ magnitudinis, ut vix credi possit, vixisse unquam tantæ magnitudinis homines aut animalia ulla. Ego in volumine de aquatilibus, corollario de Hippopotamo dentis maximi apud nos inventi iconem posui: Sed posteà alium quadruplo ferè maiorem ex Poloniâ accepi à viro nobili quodam ædificij futuri fundamenta iaciente inventum, unà cum cornu maximo, quod pleriq; Monocerotis esse putarunt: sed crassities & figura eius curva obstant.

Scribit Albertus Mag. se vidisse & suis manibus mensum esse unicornu (ita nominat cornu fossile cum vulgo) cuius basis in diametro sesquipalmum habuerit, longitudo fuerit decem pedum. Quod si ex proportione Geometricâ consideremus magnitudinem capitis tam vastum cornu gestantis, atq; inde de toto corpore coniecturam faciamus, fuerit animal necesse est tantæ magnitudinis, quanta est magna quadam navis oneraria. Sic autor est Cæsalpinus lib. 2. de metal. c. 48. effodi

effodi propè oppidum S. Joannis in valle Arni oßa lapidea ingentis ſtaturæ, ut putent fuiße ex elephantibus ab Annibale ductis in Italiã; atq; exſtare humeri caput aut coxendicis, magnitudine quam utraq; ulnâ amplecti vix poſſit. Neq; eſt quod quenquam moveat forma illa externa. Plurima n. mira in terra efformantur, cuius conformationis cauſa ignoratur. De ollis ſubterraneis nonnihil dictum eſt à nobis in Tract. de Pygmæis, quas iurares arte factas. Pyrrhus qui adversùs Romanos bellum geßit, habuiße traditur Achatem, in qua IX. *Muſæ et Apollo citharam tenens ſpectarentur, non arte, ſed ſponte naturæ ita diſcurrentibus maculis, ut Muſis quoq; ſingulis ſua redderentur inſignia, Plinius. Scaliger exerc.* 117. *contra Cardanum negantem hæc ita caſu contigiſſe:* Cur *inquit*, aut Apollinem aut Muſas in Achate pictas credere voluiſti? Maculas in lapidibus multis conſpeximus: quibus vidi potentiores pro ſuo quenquè ſupercilio varia imponere nomina. Marmoris fruſtum ſectum ad lateritium parietem incruſtandum edidit effigiem barbati ſenis: quam

ad Paulum primum Eremitam uno consensu omnes referebant. Sanè pingunt eiusmodi stantem, palmaceâ amictum storea. Eum lapidem Leonhardus Crassus civis noster afferendum curavit ad Maximilianum, cum essemus Ratisbonæ. *Hæc ille.*

Jn Pario marmore mirabile proditur, gleba lapidis unius cuneis dividentium soluta, imaginem Sileni intus extitisse, *Plinius. Jn Sagari fluvio Phrygiæ gignitur lapis Autoglyphus dictus, ab eo quod nativa ei Matris Deûm imago insit: Plutarchus de fluvijs Et rursus;* Jn Tanai fluvio Scythiæ nascitur lapis Crystallo similis, humanâ effigie, coronatus &c. Constantinopoli in Sapientiæ templo sunt duæ candidi marmoris dissecti crustæ: quarum utriusq; maculæ nonnihil cinerei coloris, ita sponte naturæ discurrunt, ut totam divi Johannis Baptistæ, vestiti tergore cameli imaginem repræsententent, præter alterum pedem, quem non satis exprimunt. *Agricola.*

Auriculæ similitudinem exprimunt interdum lapides gemmis similes, Conchas mari-

nas

nas auris humanæ faciem repræsentantes, in ambitu perforatas non paucas collegi in oris maritimis Siciliæ, Apuliæ & Thusciæ. In lapide fossili Islebiano, è quo æs conflatur, nigro, duro, laminæ instar, figuræ variæ apparent, plantarum, animalium, ut ranæ, salamandræ, serpentum, viperarum, anguillarum, cyprini, auratæ, gobij, lucij, percæ &c. imò principum virorumq; illustrium imagines. Vide Agricolam l. 1. de nat. fossi. & lib. 10. Gesner. lib. de figuris lapidum c. 14. p. 162. Angulosi nonnulli lapides, ut Crystallus, basaltes, &c. reperiuntur, ac si ab artifice elaborati. Nam basaltes habet figuram polygonam, cristalli plurimi & adamantes Ungarici hexagonam, in pyramidem hexagonam desinentem, smaragdi occidentales & granati spurij quadrangulam; granatus bohemicus, geodes & margaritæ globosam, crapaudina concavam.

Argentum nascitur modò arbusculæ specie, modo pilorum &c: ut videre licet in libris nostris metallicis. Stalagmites (quibusdam Osteocollæ species) nascitur instar pilorum plurimorum in una massâ, quasi favis inclusorum; uti copiosè in thermis Carolinis; ubi & nos invenimus. Astroites stellarum

plurima-

plurimarum exhibet figuras , Umbilicus marinus humanum umbilicum refert. Ceraunias foramen habet à natura circa medium.

De Materia cornuum fossilium, *eorumq́ generatione autores non conveniunt. Quidam, ut annotavit Gesnerus de figuris lapidum p. 153. putarunt esse Monocerotum in diluvio per orbem terrarum dispersorum cornua diu terrâ obtecta, carnibus & mollioribus partibus vetustate consumtis. Cæterũ falsitas huius opinionis manifesta est. 1. Figura non respondet 2. & rarò magnitudo. 3. lapides hi reperiuntur non tantum figurâ cornu, sed & aliarum partium, immò aliorum animalium, ut supra ostensum. 4. Vnde tanta Monocerotum copia in Germania & Jtalia quam alibi ubi non reperiuntur? Quidam attestante Cæsalpino l. d. putant, ossa illa lapidea esse ex Elephantibus ab Annibale ductis in Jtaliam. Vndè dentes elephãtis petrificati quibusdam dicuntur. At unde ille Elephantorum numerus in Thuringia, & silua Hercinia, Misnia, Silesia, Moravia, Helvetia, ubi copiosè eruitur cornu fossile?*

Alij materiam statuunt bitumen aut succinum corruptum, alij lapidem aliquem putre-

putre factum corruptum; alij ut Gesnerus & Boëtius, margam vel margæ speciem; Agricola margam liquidam candidi coloris. Et certè non potest non esse eius materia mineralis terræ sigillatæ alicui vel margæ similis, vel succus mineralis cum terrâ tali mistus: quæ materia dum lapidescente & subterranea aquâ fluente irrigatur vel solvitur, lactis instar fluit per terræ cavitates: in quibus si à terra vicina aqua serosior pars absorbetur aut præterfluit; crassior pars cauitates implendo sistitur & lapidescens coalescit vel in cornuum formam, vel aliam; vel informem, ut margæ tantum, si aqua exiguam vim habuerit petrificandi. Quod si hic humor non in cavitatem aliquam, sed lignum aliquod, cornu alicuius animalis, dentes, ossa, tibias, maxillas &c. fortè incidat, & corpus porosum subeat, atq; exhalante aqua tenuioris portione, crassior remaneat; tandem coagulata, lignũ vel partẽ animalis transmutat sibiq; assimilat. Varias eiusmodi alterationes & mutationes in rebus eiusmodi durissimis fieri posse patet ex vulgaribus modis, quibus cornua, ossa & dentes mollescere posse, atq; duritiẽ deponere do-

 cetur

cetur, ut 1. Si Ebur in aqua ex sulphure & cineribus cochlearum parata coquatur. 2. in cerevisia, teste Sylvio. 3. in aqua fervidâ 4. in aquâ mandragoræ coctâ. Diosc. 5. Si cornua in pane calido recens ex clibano extracto & per medium fisso foveantur: Quâ ratione fures sæpè boum se furto raptorum cornua emollita in diversas partes torquent flectuntquè; ne ab hero agnoscantur.

CAP. X.

De proprietatibus & viribus cornu fossilis.

Ffectiones. 1. Locus generationis *non tantum est Apulia, ut putavit Fallopius, sed complures tractus Italiæ & Germaniæ. Circa Romam inventi talis cornu portionem Romæ mihi donavit quidam ex Pontificis ambactis. Clusius l. d. inquit:* Laminulis quibusdam eboris fossilis quæ nativum æmulantur, sed crustâ quadam candidissima inductæ sunt, ante biennium à Rassio nostro omnium natu-

ræ miraculorum diligentiſſimo obſervatore, donatus ſum. Jn Jtalia erui hoc ebur intelligo, & magno in uſu iſthic eſſe adverſus virulentorum animalium morſus.

Jn Germaniæ partibus multis reperitur; in Helvetia, ubi fruſtum reperti ab amico quodam ſed illiterato accepi, qui eius uſum ignorabat: Jtim in Thuringiæ & ſilva Hercinia, Palatinatu, Saxonia, Miſnia, Sileſia, Moravia.

2. Magnitudo *variat. Aliqua maxima effodiuntur, ut ſupra dictum, ut à nullo quantumvis magno animali produci potuerint.*

3. Forma. *colore & levore cornua referunt, at non directa, ut ſunt unicornis, ſed curva.*

4. Subſtantia *lapidea eſt, ſed vel dura vel mollior. Plerumq; exteriùs dura, intrinſecus mollis, lævis, friabilis, ut facilè frangatur & teratur, compacta, adſtringens, exſiccans, linguæ firmiter adhærens inſtar boli, margæ vel terræ ſigillatæ; odore gratiſſimo, ac ſi quis lac cum amigdalis miſcuiſset. Eſt autē bonitatis indiciū. Vis adſtrictoria atq; odor gratus, præſertim ſi cÿdoniÿ mali & lactis ſaccariq; halitum præ ſe ferat.*

5. Color, *intrinſecus eſt albus: Cæterum*

exterior

exterior interdum flavescit, cinereus, albus, subniger &c.

6. Affinitas *magna cum lapide oßifrago, (eiusq; speciebus) qui alias dicitur osteites, Ammosteus, osteocolla, osthcolitus, holosteus ac stelethites, Germanis* Beinbruch / Walstein / Sandstein etc. *Chirurgis notißimo, ad oßa fracta consolidanda. Differunt autem 1. odore, qui non nisi rarò in osteocolla. Quandò a. odoratus est oßifragus & margam in se continet, facile ad eadem usurpari potest, ad quæ cornu foßile; videtur enim tum materia eße eadem. 2. Substantiâ, quæ osteocollæ est arenosa vel terrea & friabilis; cornu foßili tenacior & oßi similior: nisi osteocolla sit odorata & margosa, uti dictum.*

7. Vires medicinales. *Vis alexipharmaca. Quamobrem commendatur à Gesnero, Cæsalpino, Boëtio atq; aliis ad venena cuiuscunq; generis, ad morsus animalium venenosorum, ad febres quascunq;, inprimis malignas ac pestilentes, idq; tum quia cor roborat ac firmat, boli armeni vel terræ lemniæ instar, atq; ne veneni noxam suscipiat, munit, tum ratione sudorum, quos potenter movet*

movet, si æger se ad sudandum componat, quibus venenum omne facile foras ad cutim expellitur. Dosis tum est ℥j aut ℈iiij in aq. appropriata, aut absente vehementiori febri, in vino oligophoro.

Experientiâ multiplici didici usum eius insignem in corde roborando, ut stolidè unicornu verum postuletur, quod tamen vi alexipharmacâ destituitur, uti superiùs liquidum fecimus, quando hoc fossile haberi potest.

Boëtij duas subiungam, quas scripto reliquit l. d. puer quidam deglutitâ plumbeâ pilâ, quæ multos ante annos, sub aranearum telis latuerat, extemplò ventre ita intumuerat, ut crepaturæ periculum adstantibus videretur adesse. Hic ebibito scrupulo medullæ, omnibus admirantibus statim convaluit. Alia mulier intoxicata, ventreq; utri modo inflato, ut morti proxima videretur, subito hausto pulvere, præter omnium expectationem convaluit.

Cæterum probè animadvertendum, non omnia ista fossilia cornua, eiusdem aut paris esse facultatis, ob diversitatem formæ, ori-

ginis

ginis & substantiæ. Nam quæ lapidum instar dura sunt, sine medulla, inodora &c. vix nisi exsiccante vi pollent. Præstantiora sunt, quæ facilè in pulverem rediguntur, mollia, linguæ adhærentia; inprimis si odor gratus medullis accedat, tum enim spiritibus nostris amicus est, & cum illis ὁσία quâdam conspirans, illos roborat, firmat, à contagio tuetur &c. Præstantissima, si substantiæ medulla ante transmutationem fuit à cervo, elephante, ligno fraxini, nucis &c. aut re quacunque venenis adversante; præcipuè si odor prioris substantiæ adhuc supersit; indicio qualitatis in transmutato corpore, non tantum remansisse, sed etiam novâ & subterraneâ materia exauctas.

2. *Ad syncopen, cardiacam passionem, cordis tremorem aliosque cordis affectus prodest, si cum aq. appropriata scrupuli pondere ægro offeratur.*

3. *Ad Epilepsiam, inprimis puerorum, pari pondere in aqua convenienti.*

4. *Ad vermes necandos.*

5. *Ad fluxus varios sistendos, ut alvi profluvia, gonorrhæas, alba menstrua, sangui-*

nem

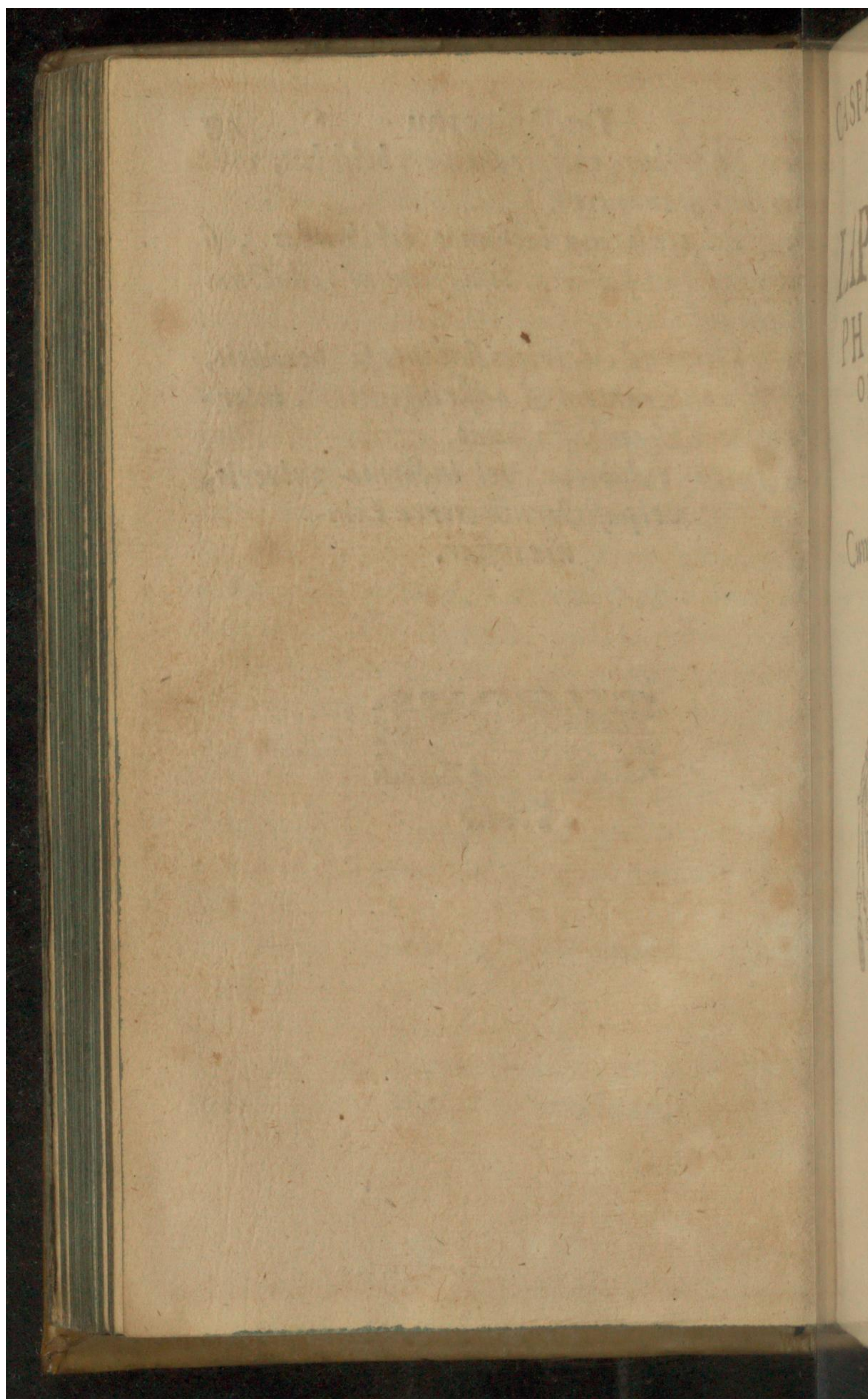
nem è naribus, thorace, hæmorrhoidibus, vulneribus manantem.

6. *Ad oculorum lacrimas cohibendas, si cum lacte in pollinem tenuissimum redactum oculis instilletur.*

7. *Vlcera ad cicatrices sine morsu perducit, ob vim exsiccantem & adstringentem, intertriginem & ambusta sanat.*

Jntro exhibetur vel in forma pulveris, vel pastillorum, terræ Lemniæ instar.

CASP. BARTHOLINI

De

LAPIDE NEPHRITICO

OPUSCULUM.

Cum præcipuis ad plerosq́; morbos
AMULETIS.

Reverendo & Clarissimo Viro,

Dn. M. THOMÆ CUNRADO WAGNERO, *Ecclesiarum in Dioecesi Stavangriensi Episcopo, Domino amico & Fratri in Christo* JHESU *Coniunctissimo*

D. D. D.

BARTHOLINUS.

CASP.

CASP. BARTHOLINI
De
LAPIDE NEPHRITICO, OPUSCULUM:
Quo
Præcipua insuper ad plerosq; morbos amuleta recensentur.

CAP. I.

De nominibus & præstantia huius lapidis.

LAPIS NEPHRITICUS ita à præcipuo eius usu dictus, *Galeno. lib. 9. Simpl. c. 11.* Jaspis viridis est, licet ad Jaspidem referri rectiùs dicatur, quàm ipse jaspis esse. Jtalis vocatur del fiancho, item Osiada â Sciaticâ, quam gestatus curare creditur. Gallis corrupto vocaculo Jtalico, Vne Siadre, *Hispanis* Jgiada, *Belgis* Calsvee, á gemma affini, ut coniectatur Clutius, quæ callais dicitur, de quâ Plinius

 lib. 37.

lib. 37. c. 8. Cæsalpinus lib. 2. de Metall. c. 27. Encelius lib. 3. de lapid. & gem. c. 48. Solent Germani hunc lapidem Lendenhelffer *a potissimo effectu appellare: Dani vocare possent* Lendesteen. *Ad jaspidis species refertur, sicut & Heliotropius, & alij consines: quomodo a. à Jaspide differat, & quibus notis dignoscatur, infra ex eius qualitatibus & affinitatibus docebitur.*

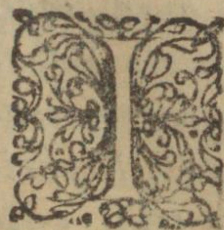
Præstantia eius, pretium & valor admodum paulatim excreßit, ob virtutes quibus pollet præ aliis præstantissimis gemmis. Vnde etiam India non in ea copiâ ad nos mittit, quâ ante; eò quod Reges & Magnates Indorum sint lapidis huius avidißimi & tenacißimi possessores, teste Monarde. Et scribit Plinius lib. 37. c. 9. Genus Jaspidum, quod Smaragdo simile est, toto oriente pro amuletis paßim gestari. Vnde non mirum pauciores ad nos transferri. In summo etiam ob admirandas virtutes est pretio, apud Chinenses, Persas, Cyprios, Alexandrinos, Constantinopolitanos, ac præterea præcipuis Christianitatis regnis & provincijs.

Boëtius ait c. 110. Lapides Nephritici in magno

magno pretio sunt, quia non facilè haberi possunt. Vidi non maiores semithalero, qui 100 *coronatis æstimati fuêre. Pro illorum viribus augetur pretium. Habemus paßim in Selandia hac Dania nostra complures, quos Doct. Clutius Medicus Amsterodamensis rogantibus vendidit, at non tanto, ut Boëtius scribit, pretio. Jnterim tantâ aliquando invenitur mole, ut pocula inde conficiantur. Vidit frustum Boëtius, ut testatur cap.* 110. *apud Gemmarium Jmperatoris Rudolphi* 1600 *thaleris coëmptum, ex quo poculum satis amplum fuerat formatum. Dicitur & Albertus Dux Austriæ vasa & pocula habuiße ex hoc lapide confecta, à fratre Rudolpho Imperatore donata, referente Clutio p.7.*

CAP. II.

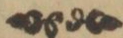
De Forma externa.

Ndicos gestant formis varijs effigiatos, alios piscium formâ, alios avium capitibus, alios psittacorum rostris similes, nonnullos rotundos, sphærularum corallo-

corallorum modo, atq; omnes perforatos, quia appensos eos gestare solent Jndi. Advehuntur etiam ex Jndijs figuræ rotundæ, ovalis, quadratæ, & aliarum figurarum, modo auro, modo argento inclusæ ac decoratæ: Aliquando figura cordiali, ad magnitudinem thaleri, modo plani ac politi, modò signaturis Arabicis incisi, nomen & virtutes lapidis designantibus: nonnunquam figurâ renis, ventriculi, nudi infantis &c. Aliquando brachialia inde conficiuntur, monilia, sphærulata, &c. Sæpius incertâ figurâ, pro ut magnitudinis commoditas suaserit, lapides hosce efformant. Nonnunquam columnulæ est figurâ, ad longitudinẽ digiti hic lapis teres, in altera extremitate duabus ansulis munitus, ut adhærere faciliùs poßit, qualem mutuo habui ab affine meo, consultissimo Viro, Dn. Nicolao Eggebrecht, Secretario Regio, vitrioli colore, & transparentiâ, ut videatur potiùs & fortè sit Pseudosmaragdi vel Prasij genus, quod indicavit Boëtius de planè simili à Legato Hispanico, Pragæ aliquando coempto, quamvis contra statuat c. 60. Non esse a. verum Nephriticum, inde mihi persuadeo, quod civis quidam

dam Haffnienſis, á multis annis calculoſus, talem omnino geſtet cottidiè, ſine ullo levamine aut ſucceſſu. Eſtq́3 illa quam nobiliores Braſilienſes, cùm in publicum prodeunt, labijs ab adoleſcentia perforatis inſerunt. De hoc ipſo ita Geſnerus de figuris lapid. mihi fol. 107. b. Lapis ſeu Gemma viridis, quâ Indiæ occidentalis incolæ utuntur. Inſerunt a. pertuſis labijs, ita ut pars craſſior in ore hæreat, reliquâ prominens dependeat. Oripenduli nomen ei fingi poteſt, ut filipendulam herbam dicimus. Hoc lapide me donavit vir ſummæ doctrinæ Io. Ferrerius Pædemontanus, cuius in Epiſtolâ hac ad me verba ſunt: Mitto viridis coloris lapillũ teretem, ad longitudinem digiti in manu hominis medij, & in alterâ extremitate duabus anſulis munitum, quem nobiliores Braſilienſes, cum in publicum prodeunt, ad labia eorum ab adoleſcentia perforata applicant, unum vel plures pro ſingulorum dignitate, & comedentes, aut quoties volunt de loco ubi hærent, viciſſim detrahunt.

CAPUT III.

DE LOCO NATALI.

SOlet Jaspidi aut Praßi[...] interdum adnasci, sæpius tamen solitarius, ut cotes in agris, co[...] alescit. In India utraq; reperi[...] tur. Nam & ex nova Hispania adfertur teste Boëtio, & in Cambaija, teste Linscotte itinerar. c. 86. ubi patellas & pocula ex eo conficiunt, qui instar Smaragdi viridis. Callaitidem, quem plerią; eundem faciunt cum nephritico, quia è viridi pallet Plin. l. 37. c. 8. nasci *scribit* post aversa Jndiæ, apud incolas Caucasi montis, sed præstantiorem in Carmannia. *addit: Vtrobią; a. in rupibus invijs & gelidis, oculi figura extuberans, leviterą; adhærens, nec ut agnata petris, sed ut apposita. Quapropter scandere ad eam pigritiâ pedum equestres populos tædet, simul & periculum terret. Ergo fundis è longinquo inceßunt, & cum toto musco excutiunt. Hoc vectigal hocą; gestamen divites in cervice gratißimũ norũt. Hic census, hæc gloria à pueritiâ deiectorũ nummorũ predicantiũ in quo varia fortuna.*

fortuna. Quidam ictu primo capere praeclaras, multi insectando nullas. Et venatus quidem callaidis talis. sectura formantur, alias fragiles. Optimus color Smaragdi: Ut tamen apparet, ex alieno est, quod placeant. Junctura decorantur auro, aurumq; nullae magis decent: quae sunt earum pulchriores, oleo, unguento & mero colorem deperdunt. Viliores constantiùs repraesentant, neq; est imitabilior, alia mendacio vitri, sunt qui in Arabia eas inveniri dicant in nidis avium, quas melanchoryphos vocant.

Idem ex Plinio scribunt Caesalpinus atq; Encelius ll. dd. Caeterum nephriticum in nonnullis etiam Hispaniae locis, atq; Bohemiâ reperiri autor est Boëtius, licet paucis adhuc notum; eo quod à lapidarijs imperitis, vel pro Smaragdoprassio, vel pro Jaspide habeatur.

CAP. IV.

De Colore, Transparentia & duritie.

Olor est Transparentia. *Vt varijs coloribus est Jaspis, ita & Nephriticus, qui tamen rubedinem non agnoscit ullam, veluti Jaspis, Deinde neq; ut jaspis, duplici colore facilè reperitur, sed plerūq; uno, rariùs cū punctulis interspersis, eoq; viridi sed diversimodè. 1. Plerumq; qui ex albo seu lacteo & viridi coaluit. 2. Ex flavo viridis. 3. Ex cæruleo vel nigro viridis, qui color reliquis præfertur à Monarde, Clusio & Clutio, dummodo cum perspicuitate aliqua sit coniunctus. Verus n. nephriticus, quando in planitiem non crassiorem minimo digito redigitur, obscurè transparere debet. Est n. ut in colore huius lapidis, ita & in pelluciditate diversitas. Interim non est nisi semiperspicuus hic lapis, Marbodæus Poëta ait:*

Optimus in viridi translucentiq; colore,
Et qui plus soleat virtutis habere, probatur.

Boëtius ait lib. 2. de lap. & gem. c. 109. Habeo apud me multa genera, inter cæteros unum cristalli instar, sed albâ nubecula perspicuum, quem à viridiori, cui admotus erat, separari iussi. *Hæc ille. Quamobrem si qui albi reperiantur adnati, crudiores adhuc esse putandum est, atq; in incunabulis quasi, nec ad perfectionem provectos. Puto etenim de albo usq; ad viriditatem ex cæruleo & nigro, paulatim hos lapides ad perfectionem, tum in generatione, tum in usu ascendere. Habeo n. permagnum viridem, apud Indos diu usurpatũ, cui inserta est particula alba & cruda, quæ indubiè aliquando ad maturitatem pervenisset, si diutiùs lapis in matrice requievißet. Qui v. ex subnigro virescunt, vel subcærculeo, diffiteri non poßum, experientias aliquas in nostrâ hac Dania mihi notas eße, illos esse probatißimi usus. Atq; ille de quo mira prædicat Boëtius, quo nobilis Dammannus utebatur, scribitur fuiße obscurè viridis, opacus, ac si quis viridi colori nigrum immiscuisset cum punctulis nigris, ut in Ophite.*

Duricies

Durities, *est insignis suprà Iaspidem, ut chalybeorum instrumentorum vim eludat & validè infringat, et saphyrum æmuletur duritie. Vnde fortè Saphyri imitatorem vocavit Plin. quanquam de gemma ei maximè simili locutus, videlicet Callaitide.*

Superficies *eius semper pinguis, quasi oleo inuncta esset, videtur.*

CAP. V.

De Affinitate cum alijs lapidibus.

Q*Uanquam ex ijs quæ hactenus dicta sunt, non difficilè fuerit, lapides nephriticos ab alijs discernere atque dignoscere: ut tamen facilioris dignotionis sit; similes gemmæ quæ sint, vicinæ & affines, monendum: ne decipiatur quis gemmariorum imposturis. Solent n. paßim illi atque mercatores alij pro nephritico alios adulterinos vendere. Cuius rei exemplum in quodam mercatore Francofurtense, qui Magnatibus falsos vendiderat, formâ brachialium*

lium, cingulorum, &c. adnotavit Clutius p. 8. Similis ergo & affinis est nephriticus;

1. Jaspidi. *Triplici a. signo à Jaspide discerni poterit. Quod durior sit Jaspide; quod exactè poliri non possit; & quod in ipso nunquam rubedinis quidquam conspiciatur. Veteres cum Galeno, nephriticum cum Jaspide confuderunt, eo quod vires nephritici ipsis incognitæ fuerint. Liquet hoc ex Camillo Leonhardo in speculo lapidum, l. 2. mihi, fol. 34. b. ubi de Jaspide verba faciens dicit, quosdam esse in densa viriditate translucentes; & smaragdinos, quando sunt cum quadam transparentia, esse pretiosiores. Omnes a. Jaspides arbitratur æqualis esse virtutis; quod nullâ firmâ ratione aut experientiâ facilè comprobaverit.*

2. Callaitidi; *de quo videantur Plinius, Cæsalpinus, Encelius ll. dd. cui similis est alius in India occidentali repertus, de quo Clutius p. 9. Verum an detur callais, dubitat Boëtius lib. 2. de lap. & gem. c. 303. p. 281.*

3. Smaragdo; *qui tamen nephritico est elegantior & magis diaphanus. Scribit interim Garzias, fuisse Genoæ nephriticum, de*

quo

quo dubitabatur, anne Smaragdus eſſet, ob elegantiam. At nephriticus lapis non eſt niſi ſemi perſpicuus.

4. Praſio, (*qui Smaragdites dicitur vel mater Smaragdi, quia aliquando in eo reperitur, quando partes viridiores absq; flavedine, & perſpicuæ in praſio reperiuntur, Smaragdi illæ ſunt,*) *ob colorem porri vel praſij ita dicto, mixturam flavi & viridis: eſtq; nubeculis perſpicuus: & imitator jaſpidis viridis.*

5. Smaragdo praſio, *qui plus habet viriditatis, quam praſius, & plus flavedinis, quam Smaragdus: eſt n. flaveſcentis viriditatis.*

6. Heliotropio, *qui vilioribus jaſpidibus, et Praſijs adnaſcitur, vel innaſcitur. Eſtq; gemma viridis, ſanguineis punctis vel venis diſtincta, et licet jaſpis orientalis à multis vocetur, differt tamen à vero Jaſpide, quod ex parte tranſluceat.*

7. Malachiti, *ſeu* Molochiti, *quia malvæ inſtar viridis eſt, ſed cum venis plerumq; albis aliquando cæruleo, aut alio colore intermixto, & olim pro Jaſpide habita. Ad jaſpidis*

dis vel Prasij species referri potest.

8. Ophiti vel lapidi Serpentino, cuius pleni sunt montes, & quasi ex eo conflati; circa Mariæbergam Misniæ. Vnde nihil non hodie tornatur & paratur, atq; per plurimas regiones distrahitur: Commendatur ferè ad illa, ad quæ nephriticus prodesse scribitur: Sed fragilior & mollior est nephritico Ophites, facilè scinditur & tornatur, estq; sine omni pelluciditate.

9. Ignobilissimo nephritico, ut ita vocemus, ex India occidentali advecto, coloris subnigri, opaco, minùs duro (quam est orientalis nephriticus) cuius vires ignorantur: Incolæ eius regionis pro cuneis utuntur prius ligno comprehensis. Hondius in Theatro orbis, ait, lapides hosce lignis artificiosè insertos incolis loco armorum esse, quibus præliantur, & sontes plectunt.

Verum de istis & consimilibus gemmis (exepto ultimo lapide) qui plura cognoscere volet, consulat Dioscoridem, Galenum, Serapionem, Avicennam, Mesuem, Plinium, Solinum, Isidorum, Arnoldum, Iubam, Dionysium Alexandrinum,

xandrinum, Alb. Magnum, Marbodæum, Camillum Leonhardum, Agricolam, Gesnerum, Cardanum, Rueum, Matthiolum, Encelium; Libavium, Kentmannum, Cæsalpinum, Boëtium de Bood & Suenchfeldium.

CAP. VI.

De Qualitatibus & viribus occultis huius lapidis.

Missis nonnullis indubiè magicis apud Albertum Magnum viribus, huic lapidis generi tributis, ut quod amorem atque gratiam conciliet, à quâ sententiâ non planè abhorret Camillus l. d. quando Jaspidum generi omni tribuit, victoriosum, potentem ac gratum, gestantem facere. Eas potissimum veras recensebimus, probatiores et luculentiores quas autores nephritico adscribunt.

1. *Ad conservationem valetudinis in genere, ac præservationem à morbis in universum commendatur à Clutio p. 11. Sed nimium laudis esset, panaceam eam facere.*

2. *In*

2. *In ventriculi, æsophagi & coli doloribus ab eodem l. d. & p. 4. & præcipuè ad stomachi dolores appensum prodesse scribit Anshelmus Boëtius de Bood de lap. & gem. l. 2. c. 110. Existimant nonnulli vim illi stomachicam non inesse, nisi certas quasdam figuras habeat insculptas. At v. quod in se, sine ulla sculpturâ, hac virtute polleat, compertum esse scribit Clutius p. 4. Svenchfeld ait lib. 3. fossil. Siles. p. 382. Multi annulis jaspidem inserunt, scalpuntq; in eo Draconis seu Scorpionis effigiem, sole versante sub signo Scorpionis. Quem è calculo præservare, & ventriculo languido robur addere summoperè prædicant. Imò jaspis viridis, Galeno ipso teste, stomachum atq; os ventriculi iuvat, quare & annulis inseritur, inquit, insculptum gerens draconem radiantem. Qualem etiam Lausannæ, apud civem quendam se vidisse scribit Gesnerus de figuris lapidum fol. 113. b.* Ego tamen, *inquit Galenus*, efficaciam eius etiam sine hac sculpturâ probavi, factâ torque ex eiusmodi lapillis, ita ut collo suspensi os ventriculi contingerent.

3. *Ad diuturnos & gravissimos capitis dolores*

lores, appensum, magno cum successu usurpatum à Mercatore quodam, scribit Vntzerus lib. I. de Nephritide c. 24. dū interiectis paucis diebus, humor peccans in capite liquefactus, instar seri crassioris puri permixti, per utramq; aurem copiosissimè effluxit per dierum sesquidecadem, quo fluore cessante, cephalalgia cessaverit, nec postea redierit.

4. *Catharris etiam vel destillationibus è capite in thoracem, post frustrà tentata alia remedia, eundem mercatorem propriam uxorem liberasse, idem eodem loco testatur, motū ratione probabili, quod si arenulas è capite, atq; etiam per oculos expelleret, ut infrà dicetur, non segniorem futuram operationem in materia catharrali tum exsiccanda, tum absumenda. Jtim in difficili respiratione & cordis anxietate pulsui applicat cum successu vir quidam in nostra patria.*

5. *Ex gestatione huius lapidis alvum vehementer solvi (nonnunquam) non secus ac si quis purgante usus esset, aliquot historijs l. d. Vntzerus refert.*

6. *Ad partum promovendum commendatur*

tur à Dioſcor. l. 5. c. 147. Camillo l. 2. fol. 34. Clutio p. 11.

7. Tumores oedematoſos in pedibus inſenſibiliter diſcutit, ſaltem de collo ſuſpenſus. Eius rei hiſtoriam allegat Vntzerus l. d. in mercatore quodam Lipſienſi, cui ex lapidis huius geſtatione, & dolor remiſerit, & tumor paulatim decreverit, atq; planè evanuerit, repellulare aviſus ſit, neglectâ per diem unum aut alterum geſtatione.

8. Aliquandiu geſtatus pruritum excitat: quod monuit Vitus Victor, bidui aut tridui ſpatio pro libitu excitandum, eius ad unum atq; alterum diem remotione, & iteratâ poſtea applicatione. Nonnunquam plures cuniculos ſubcutaneos parit, qui aperti frictione vel acu, minutiſſimarum arenularum copiam inibi collectam emittunt.

9. In ſuppreſsâ urina provocanda, miram eius virtutem probatam à Senatore quodam Lipſienſi, in duobus liberis ſuis, refert Vntzerus l. d.

10. In renum & viarum urinariarum dolore & calore calculis & arenulis expellendis incõparabile planè cenſetur auxiliũ, tam præſerva-

tivum, quam curativum; ob quod nobile officium Nephriticus *dictus est, dignus ob solam illam virtutem omnibus gemmis anteponi. Hanc virtutem ei unanimi consensu adscribunt præstantissimi Authores: Nicolaus Monardes Medicus Hispalensis de simplic. Jnd. histor. c. 20. de lapide Nephritico. Joan. Fragosus in histor. medicamentorum simplicium Jndiæ c. 2. Vidus Vidius lib. 10. de curation. c. 20. Joh. Francisc. Vlmus l. 2. c. 7. de occult. med. propriet. Michael Neander in præfatione Phys. & parte 1. eiusd. p. 142. Donzellinus in Consil. Cratonis, Cons. 148. Witticbius de lapide Bezoardico. Libavius tom. 2. Syntag. alch. arcan. Ernestus Burgravius in Achille πανόπλῳ, Boëtius de Bood l. 2. c. 110. Renodæus sect. 2. l. 2. Vntzerus de nephritide l. 1. c. 24. p. 115. & l. 2. p. 172. & 173. Clutius de lapide nephritico passim. Sennert: in Jnstit. Phys. l. 5. c. 4. Bernhardus Paludanus & Otto Heurnius, referente Clutio, aliiq́ue infiniti.*

Adeò a. potenter calculos ac sabulum expellit, ut non solùm per canales urinarios, sed aliquandò arenulas etiam per alvum

fæcibus

fecibus intestinorum permixtas, item per oculos, vel eorum angulos, ac nonnunquam totius corporis habitum, præcedente ingenti pruritu, validè exturbet.

CAPUT VII.

De Modo utendi hoc lapide in expellendis arenulis atq; calculis.

Virtutem hanc gemmæ inesse, parum prodest ut sciatur, nisi simul modus utendi in morbo tā duro, et cruciatibus pleno iuxta cognoscatur. Videntur itaq; quidam eius usum internum adprobare, in quibus est Vntzerus, qui lib. 1. de nephritide c. 24. p. 102. ita loquitur. Nobile medicamentum hoc nostro ævo, ad pellendas arenulas & calculos, habetur lapis ille subviridis Nephriticus vulgò nuncupatus, cuius debito modo præparati & intra corpus exhibiti insignes virtutes, & admirandos sanè effectus sæpenumerò, cum maximo valetudinis suæ commodo experti sunt ii, qui longo tempore acerbissimis doloribus nephri-

ticis conflictati, omnem ferè ſanationis ſpem abiecerant. Et quamvis neminem adhuc novimus, qui lapidi huic intra corpus dato iſtam, quam diximus, facultatem, arenulas nimirum exturbandi, detraxerit aut derogaverit; tamen non immeritò dubitari à multis poſſe arbitramur, num idem lapis vel collo appenſus vel aliâ parte corporis geſtatus, ita ut nudam attingat cutim, eandem vel ſimilem pellendi è corpore calculum vim habeat, quam poſſidet præparatus & intro datus. *& p. 115. ſentit lapidis huius debito modo præparati, intraq́ corpus ipſum exhibiti, maiorem atq́ excellentiorem longè poſſe eſſe virtutem, quàm crudi & externè applicati. Ego nullam huius rei experientiam habeo, neq́ alios luculentos authores, de uſu hoc interno me legiſſe memini, quamobrem nihil certi decerno. Unicus iam incidit tamen locus Laurentij Hoffmanni de uſu & abuſu Medic. Chym. pag 117. ſcribentis*: Certò affirmare poſsũ, me vires Magiſterij eiusdem (*lapidis nephritici*) non contemnendas aliquoties eſſe expertũ. *Externum uſum v. commendant omnes, quos capite precedenti cita-*

citavimus , ubi modus utendi talis est.
1. Lapis hic cingulo alutæ, vel panno lineo aſsuitur, aut filum ei inditur, pro ratione partis cui applicandus; quod præfert Clutius, quam ut metallo aliquo includatur. Qui metallo inſerunt, vel auro, ut Plinius, vel argento, quod ſuadet & imperant Camillus Leonbardus, Petrus Arlenſis de Scudalupis; Boëtius de Bood p. 128. & qui à Boëtio p. 132 citatur Dammannus, cui exploratiſsimus huius lapidis uſus erat, argento illum includi iuſserat, aſserens, facultatem ita ei ineſſe maiorem. Fateor me multos in hac patria noſtrâ noviſse, qui cum ſucceſſu lapidem hunc geſtant, omnes a. ferè argento incluſum.
2. Dictus v. lapis hic ita in corporis aliquâ parte geſtabitur, ut nudam attingat cutim. Si ſtomachi levamen quærimus, ſtomacho applicetur: Sin renum intemperiem mitigabimus & dolorem, lumbis vel renum regioni: ſi calculos & arenulas vehementer & copioſè vis expelli, lumbis apponitur: ſi mediocriter & leniter; aut collo appendunt, aut brachio alligant, præſertim ſiniſtro carpo. Sive ergo armillæ ſeu brachialia inde fiant,

ſive cingula ſive amuleta è collo dependentia, pro intentionum varietate uſurpari poteſt.

3. Per intervalla lapis hic à corpore removendus, quod ipſum etiam Vitus Vietor ſuadet, iterumq́ue poſtea applicandus. 1. Quia cùm ſatis ex præcedentibus colligatur, virtutem expellendi ex corpore noxia quæq́ue, huic lapidi ineſſe, ut materiam catharri & cephalalgiæ, partum, fæces, urinam; inprimis v. & ante omnia calculos & arenulas; utiq́ue ex continuâ & non interruptâ geſtatione, aſſueſceret corpus humanum alteranti, atq́ue ita non facilè ampliùs alteraret aut expelleret; ſicut, qui purgantibus, venenis &c. aſſuefiunt, iis nō ampliùs purgantur, læduntur. 2. Tempore longiori geſtatus, expulsâ ad ſufficientiam materiâ ſabuloſâ, cum aliud non habeat quod expellat, humores pituitoſos craſſos & viſcidos ad vias urinarias deferendo, eas oppilabit ac ſtranguriam introducet; idq́ue interdum fieri Vietor ſcribit. Quo nomine, ne nimium agat et expellat, uſq́ue ad vaſorum urinariorum obſtructionem, coguntur pleriq́ue eum nonnunqùam deponere; ſicut in Viminario Lipſienſi

exemplum

exemplum habet Vntzerus, pag. 113. qui nisi per dies aliquot è corpore removeret lapidem, non tantùm in meatu urinario, sed ano quoq; cùm excernebat, non levem ardorem, acrimoniam & erosionem percepit. Et certè, qui in Daniâ hac nostrâ lapidis usum habent frequentem, fatentur nonnunquam se cogi ad eius remotionem, ob expulsionem plus iusto vehementem. Idem pluribus exemplis demonstrari potest ex Monarde, Clutio, Vlmo lib. d. & alijs.

CAPUT VIII.

De Historijs & experimentis varijs pro viribus hactenus enumeratis asserendis ex fide dignis Authoribus.

Uia incredibiles multas recensuimus virtutes, partim propriâ, non quidē proprio in corpore, sed aliorum ægrorum experientiâ, partim autorum, qui literis eas consignarunt: experimenta ex historijs authorum ad fidem faciendam hæsitantibus, vel

de viribus, vel de modo utẽdi adducemus. Puto tamẽ non parũ ſitum eſſe in lapidis ipſius electione, cùm non omnes ſint eiusdẽ nobilitatis, itim in expultrice facultate ſubiecti patientis; quæ in alio citiùs irritatur, in alio tardiùs & difficiliùs. Deinde non dubium eſt in exceſſu laudis peccare aliquos, inprimis, qui etiam calculum in corpore atteri & comminui à portato lapide autumant. Reclamat experientia tum aliorum, tum inprimis Guilielmi Laurenbergij Doct. Med. Senioris, viri clariſſimi, ut videre eſt in epiſtolicâ ipſius diſſertatione, de calculo veſicæ pag. 13.

Ex Monarde l. d. adverſùs nephritidis & ſtomachi dolores cõmendatur. Sed eius præcipua laus eſt ad nephriticos dolores & calculum expellendum & arenulas. Nobilis mihi notus unum habet, cui nullũ alium comparandũ vidi. Nam eum brachio geſtans, tantâ arenularum quantitate liberatur, ut metuens ne ei noceat tanta eiectio, interdum eum deponat, nullũq; amplius calculum eiicit, ſed cum dolor eum premit: denuo eum geſtat, & ſtatim levatur aut minuitur dolor,

multarum

multarum arenularum atq; etiam calculorum expulsione Eâ etiam facultate præditus est, ut ab eiusmodi dolore præservet gestatus, renum calorem mitigando. Ducissa Beiar ter brevi temporis intervallo nephriticis doloribus afflicta, armillam ex eo lapide confecit sibi, quam perpetuò gestat ex eo tempore, quod decennium superat, eo dolore nunquam vexata est. Alij multi senserunt idem levamen, eamq; ob causam magno in pretio sunt huiusmodi lapides, nec uti initio tàm facilè acquiri possunt; quod soli earum provinciarum Reguli & Domini eos possideant, nec immeritò, cùm tam admirandæ sint illorum facultates. *Hactenus Monardes.*

Ex Boëtio de Bood l. d. Ego nobilissimum virum Nicolaum Damannum, ordinis aurei velleris Heroaldum (cuius atavi nostræ familiæ ante multos annos iuncti fuerant, & propterea agnatum meum) sæpè referentem audivi, se nephritico lapide, quem

quem à fratre in aulâ Philippi Hiſpaniarum Regis degente, acceperat, plurimos qui nullis medicamentis curari poterant, ſubitò lapide admoto brachio circa carpum, ubi interna manus pars initium habet, non ſine Medicorum admiratione curaſſe. Erat lapis obſcurè viridis, opacus, non ſecus, ac ſi quis viridi colori nigrum immiſcuiſset. Punctula etiam nigra in ipſo, ut in Ophite, conſpiciebantur. Argento illum includi iuſſerat, ita enim maiorem facultatem habere aſſerebat. Jſtum omnibus alijs, quos habebat, præferebat.

Ex Clutio p. 5. & ſeq. Leidæ Anno 1620. Vir doctus & inſignis, lapidis huius uſu, quem pulſui, ſuaſu D. D. Otthonis Heurnij Medic. Anat. & Chirurgiæ Profeſſoris, applicarat, tantâ copiâ ſabuli, quâ diutiſſimè laboraverat, liberatus eſt, ut metu nimiæ expulſionis interdum depoſuerit, & per intervalla iterum appoſuerit. Et planè paria eveniſſe virgini Eliſabethæ Pavviæ, cui D. Bernhardus Paludanus lapidem eiusmodi nephriticum accommodaverat, *id. ibid. ſcribit.*

Ex

Ex Vntzero *l.. d. p. 111.* Juvat hic adferre obſervationes quasdam raras, ſingulares & admirandas, nec ab ullo unquam Scriptore traditas, de geſtatione lapidis nephritici, quas quidem acceptas refero Mercatori cuidam Lipſico, non infimæ notæ viro, qui inter alios noſtri temporis indagatores rerum exoticarum ſolertiſſimos ac diligentiſſimos, omnium perfectiſſimã, abſolutiſsimãq; dicti lapidis videtur adeptus cognitionem & experientiam. Js mihi retulit de nobili quodam, Johanne de Plauſick, diu nephriticis doloribus miſerè excruciato, cui cùm cætera vulgaria remedia, quorum quidem plurima expertus fuerat, nec quicquam opis aut levaminis attuliſſent, illum tandem ab alijs perſuaſum ad lapidem nephriticum confugiſſe, cuius particulam emptam, collo, ut erat doctus, appendit, & dies noctesq; ita geſtavit. Elapſis paucis aliquot diebus ac ſeptimanis, cæperunt unâ cum urina egredi infinitæ arenulæ, ac lapilli, quaſi confracti ſeu contuſi, quos ante lapidis appenſi-

appenſionem tantummodo integros & quidem fabæ magnitudine, non niſi ingenti cum difficultate excernere interdum ſolebat, & hæ arenulæ non tantùm eidem per canales urinarios, ut dictum fuit, verùm etiam (quemadmodum ipſemet faſſus eſt) per utrumq; oculorum, nec non per habitum totius corporis externum, in magnâ abundantiâ expulſæ fuerint. 2. Quod idem dictus Mercator affirmavit, ſe multoties cum in pluribus alijs, tum in ſe ipſo quoq; obſervaſſe. Nam cum aliquando propter nephriticos dolores per quinq; dies hunc lapidem geſtaſſet, tantam arenularum copiam per angulos oculorum ipſi expulſam fuiſſe, ut ob earundum ſalſedinem & acrimoniam uterq; oculorum tantâ rubedine fuerit affectus, non aliter ac ſi inflammatione quadam tentati fuiſſent. Cui quidem incommodo, ſi is diligenti oculorum ablutione quotidiè occurriſſet, rem benè habuiſſe, illâ a. neglectâ, per ſomnum ſeu quietem, ſequentis noctis, tantum arenarum ſeu ſabuli multitudinem in oculis coacervatam fuiſſe, ut agglutinando palpe-

palpebras, impedimento fuerint, quo minùs oculorum apertionem liberam & expeditam haberet, sed ad hanc iuvandam rerum emollientium adminiculo oculis impositarum indigeret. 3. Idem quoq; sanctè affirmavit, se aliquando propria excrementa alvina ab aliquot diebus collecta, aquâ abluisse, in quâ aquâ postmodũ ab excrementis illis separata, tanta sabuli subalbidi ac crassi subsiderit copia, quantæ dimidia pars ovi anserini vacua vix capax existit. Quam quidem sabulosæ materiæ multitudinem, solius lapidis nephritici gestati virtute, è corporis recessibus interioribus ita foràs exturbatam fuisse, ex eo is sibi persuadebat, quod alio tempore, quo gestationem hanc intermitteret, ne quicquam tale fæcibus intestinorum inhærens deprehendisset. 4. Præterea diligenter quoq; ille annotavit, interdum ex gestatione huius lapidis non solum pelli arenulas ac sedari dolorem calculi: Verum etiam alvum quoq; vehementer

laxari

laxari, non ſecus, ac ſi quis φάρμακον hauſiſſet, & deſtillationes è capite in thoracem inſenſibiliter quaſi abſumi, quemadmodum ſe in propriâ uxore huius rei indubitatum vidiſſe experimentum, narravit. Jlla n. cum moleſtiſſimâ deſtillatione ſeu catharro, ex capite in pulmonem impetuoſè deſcendenti afficeretur, varijsq; medicamentis, à Medicis præſcriptis, uſa, peius ſemper haberet, tandem maritus illi lapidem appendit nephriticum (motus nimirum hac ratione, ſi ille tantâ polleret vi, arenulas è capite proliciendi, ac per oculos eas expellendi, utiq; non ſegniorem quoq; eundem debere præſtare operationem, in materiâ catharrali, tûm exſiccandâ, tùm prorſus abſumendâ) unde primo die 14 vel 15, ſecundo 9 vel 10. tertio pauciores habuit ſedes, ſequentibus v. ſingulis, non niſi ſemel tantùm, naturali modo ad excretionem ſtimulata fuit. Et cùm per tres ſeptimanas illius geſtationem continuaſſet, tandem præter omnem opinionem, à deſtillatione iſtâ liberata,
exoptatæ

exoptatæ ſanitati integrè reſtituta fuit: 5. Et ſimilem ferè effectum ait ſe quoq; in uxore A. K. ſocru ſuâ, hodie etiamnum ſuperſtite, obſervitaſſe, cui diuturnis ac graviſſimis capitis doloribus miſerabiliter excruciatæ, cum lapis nephriticus appenderetur, interiectis paucis aliquot diebus, humorem, ſeu materiam peccantem, in capite liquefactam, inſtar ſeri craſſioris, puri permixti, per utramq; aurem effluxiſſe copioſiſſimè, per dierum ſesquidecadem, adeò ut ad illius abſterſionem, quotidiè ſpongiolâ novâ uti neceſſe habuerit; tandem v. fœdo illo flumine ceſſante, capitis quoq; dolorem paulatim evanuiſſe omnem, nec ab eo tempore eundem quicquam moleſtiæ impoſterum illi exhibuiſſe. 6. Idem Mercator quoq;, cum aliquandò inſultum nephriticorum dolorum ſuſtineret, appenſo lapide dicto ad collum, circa veſperam iſtius diei extemplò doloris remiſſionem perſenſit; poſtero adhuc maiorem, tertio v. omnimodam eiusdem ſublationem ſeu extinctionem expertus

 eſt

eſt. Et quod mirandum, ſingulis hiſce diebus tribus ſemper ad minimum ter vel quater alvus illi unà ſoluta fuit. Sic cuidam cophinopæo ſeu viminario Lipſiensi, ante portam Ranſtadienſem, calculi doloribus exquiſitiſſimis diu excarnificato, appenſione & continuâ poſtea lapidis nephritici geſtatione, non ſolùm in totum cruciatus iſti ablati fuêre, verùm etiam cùm illius lotio craſſo admodum, limoſo ac turbido, tantus lapillorum, arenularumq; numerus quotidiè ferè protruſus fuit, ut inde non tantum in meatu urinario, ſed in ano quoq; dum excerneret, non levem ardorem, acrimoniam & eroſionem perceperit, quam ob cauſam quoq; lapidem hunc per aliquot dies á corpore removere tandem coactus fuit.

Laurentius Hoffmannus comment. de uſu & abuſu Medicam. Chymicor. pag. 116. & 117. ſcribit : Eſt & noſtro ævo lapis repertus, dictus Nephriticus (ſicut etiam lignum nephriticum nuper ad nos delatum eſt) ob inſignem, quâ pollet, virtutem

tutem, adversus nephritidem, cuius magnam copiam Lipsicus quidam mercator possidet, qui lapidem hunc in cœlum usq; laudibus extollit, propter incredibilem in calculo expellendo potentiam. Experientiâ n. sibi innotuisse refert, lapidē hunc nephriticum, quem Constantinopoli secum attulit, non solùm arenas, tartarum & calculos per urinas, sed etiam per excrementa, & quod fidem ferè excedit, per puncta lachrymalia & internos oculorū angulos expellere: quemadmodum etiam in diversis scatulis arenulas & lapillos comminutos, per oculos, penem, & anum expulsos, mihi monstravit: Sed fides sit penes autorem. Interim tamen certò affirmare possum, me vires magisterij eiusdem non contemnendas aliquoties esse expertum. Hoc loci non omittendum, quid ab alio quodam observatū medico: urgentibus calculi doloribus immanissimis, post regionē renum, paulo tamē supra, lapidē admovit nephriticum. Quamprimū id factum, cessarunt dolores. Qui id fiat, quæsitus ab ægroto, in hæc erupit verba: Vti magnes

vulgò trahit ferrũ, ita & iste calculũ. Oriuntur v. dolores, si calculus à facultate expultrice incitatus, occupet meatus uterum. Jlluc illapsum, facultate magneticâ retrahit in cavitatem renum hic lapis: Undè symptomata dolorosa statim mitescunt. *Taceo experientias citatas à Vidio, Vlmol. l. d. d. atq; alijs. Neq; nos experimentis destituimur, in 4 præclaris viris, huius civitatis incolis, quibus usum huius lapidis suasimus, quorum duo obierunt, sed non ex calculo. Est vir quidam in hac Selandiâ nostra, famatus & bonus, qui cùm multos annos, non solum podagricis, sed calculi præsertim tantis sæpè excruciatus fuisset, ut clamore viciniam repleverit, & præ doloribus ex calculo, podagricum non senserit, tandem me per amicum nobis communem consuluit. Quæ ad calculum alioquin proficua creduntur, præscripsi: inprimis suasi, ut lapidis nephritici gestationem in usum vocaret. Comparavit sibi eum statim ex Batavia, argento munitum. Atq; iam annos aliquot meliusculè habens, sine dolore calculos excernit, immò jam non ampliùs calculos, sed arenulas & pituitã: atq; ob nimiã pellendi vehementiã,*

non-

nonnunquam removere eum à corpore cogitur. Tanti apud ipsum sit hic lapis, & meritò quidem, ut carere meliori parte suæ substantiæ, quam illo malit. Quis n. non malit opibus destitui, quam excruciari & quasi carnificina torqueri?

Dixi experientias meas in alijs: referam quoq; in meipso, qui aliquot jam annos cum calculi doloribus conflictor. Usus sum varijs nephritici generibus, non exiguo sumtu Venetijs, Noribergâ & ex Bataviâ allatis; semper frustrà. Quid in causâ sit, certò dicere nequeo; an peculiaris idiosyncrasia corporis; an quòd nephriticus non nisi arenas & lapillos friabiles ac molles expellat; in me verò pleriq; non tantùm inusitatæ magnitudinis, verùm etiam siliceæ duritiei. Interpretor potiùs, Deum meum potentiam & bonitatem abundantem indigno mihi declarare, quod sæpiùs me à tantis carnificibus sine humanis medijs liberet: cui idcirco laus & gloria in omnem æternitatem.

CAPUT VIII.

Virtutes huius lapidis probabiles fieri ex rerum aliarum gestatarum, in varijs morbis, viribus.

Bservationes & experientias pro firmando instituto nostro, adscripsisse satis esset, nisi ex abundanti nonnulla addere animus esset, ex similibus exemplis, tùm aliorum lapidum, tum rerum aliarum, præter lapides. præsenti & sequenti capite: tandem v. adversariorum argumentorum solutionem ultimo capite subnectere. Probabile ergo esse satis lapidi nephritico, externis tantùm partibus applicato, vim aliquam admirandam inesse exinde liquet, quod infinita alia dentur auxilia & remedia, quæ absq; usu interno, aut intra corpus sumtione, sola gestatione aut nuda appensione, in gravissimis affectibus p. a propulsandis aut alijs affectibus stupendam vim exeruerunt. Neq; convellitur hæc veritas, ut Gesnero obviam veniamus, quòd no

semper & in omnibus res succedat: Cùm neq; interna medicamenta semper optatum successum sortiantur, utrobiq; iisdem de causis: ut morbi vehementiam, medicamenti vilitatem, subiecti patientis errores &c. Interim dantur morbi periculosissimi, ut & gravissimi, ubi frustrà adhibitis internis, externa juverunt, sicut ex observationibus, præcedenti capite allatis, liquidum est. Et nos exempla novimus, non in calculo modò, sed febribus etiam, hæmorrhagiis & similibus. Ex multis pauca quasi exempli loco delibabimus: metallicis & lapidibus exceptis, de quibus seq. capite.

1. In Febribus *pertinacibus, Epithema ex scorpionibus, araneis, earumq; telis, theriaca, & nonnullis aliis pulsui applicatum nobile est auxilium. In eundem usum commendatur os hominis mortui nunquam febrem passi appensum; item talpam manibus, donec moriatur, in paroxismo tenere: Itim aranea nuci avellana inclusa & collo appensa, et in febribus puerorum camphora. In quartana*

scarabæi

scarabæi vivi linteolo involuti, & collo suspensi. In febribus malignis ac peste arsenicum, Mercurius, itim aranea inclusa ut supra. Suadent etiam pentaphyllum, dictamni radices, betonicā cum radice manibus gestare.

2. Exanthemata. *Intuitus rerum rubrarum provocant, & tegumentum panni rubri præsertim scarlati.*

3. In hæmorrhagia *cuiusq; partis nimia, bufo exsiccatus, & Usnea, vel muscus cranij humani, manibus donec incalescant detenta. Aliqui bufonem aëre exsiccatum præferunt sub alis gestatum, in sericeo sacculo. Rhasis suspendere iubet mammis, sacculos cineris ranæ maioris plenos. Lingua vulpis dorso vel mammis apposita sistit hæmorrhoides & menses & secundùm quosdam etiam ophtalmiam; itē gestata clematis, bursa pastoris, radix bistortæ, muscus qui buxo adnascitur, radix pervincæ aut taraxaci linguæ supposita; cruribus vel fœmoribus alligata potentilla, acetosa, chelidonium minus, &c.*

4. In Epilepsiâ *Radix Pæoniæ collo appensa probatur Galeno, Fernelio, Montuo & Foresto; qui tamen viridem & cum semine eiusdem appendit. Ungula alcis in eundem usum*

ſum commendatur à Fernelio, Agricolâ, & Lemnio, appenſa vel annulo incluſa, annulari digito ſiniſtræ manus applicando; item ſi ſiniſtræ palmæ imponatur, manusq́; in pugnum contrahatur. Itim ſi pulſibus alligetur, cordis regioni, aut particula in aurem ſiniſtram immiſſa, aliquandiu velut ſcalpendo moveatur. Commendatur itim viſcum quercinum &c.

5. Cephalalgiam *curat Ariſtolochia alligata, ſi Plinio credimus, capiti, item circumdata verbena, hedera & anguium ſenecta:*

6. Vertiginem *oleum ex araneis inunctum.*

7. Spaſmum, *particula dentis equi, qui fortè ut in apris plus iuſto excrevit, cuti nudæ applicata: Corium anguillæ excoriatum & applicatum, præſtantiſſimum in convulſionibus remedium. Item os alæ Phaſiani in manu geſtatum illius lateris quod afficitur.*

8. Oblivionem *lingua upupæ ſuſpenſa tollere creditur Rhaſi.*

9. A Somno *proprietate excitare putatur Philomela pulvinari ſubſtrata, & caput veſpertilionis inter latera lecti poſitum.*

10. Ebrietatem *prohibet hedera, coronæ*

instar capiti imposita, vel succus eius capiti admotus.

11. Hydrophobian *sanat dens caninus, à cane qui momordit, avulsus, & brachio alligatus: ut nihil dicam de pilis eiusdem & carne cum vulneri imponuntur; singulari præsidio.*
12. Paralysi *medentur integumenta ex pellibus vulpinis & leporinis; anserum, columbarum, gruum, & avicularum silvestrium plumis.*

13. Visum *reficit intuitus rerum viridium & politarum, ut speculi ex calybe splendidi inspectio, etiam gemmarum & auri, quod spiritum vitalem unà roborat & recreat, præsertim si quis donatum accipiat. Lippitudines, ranæ oculus dexter, dextri oculi, sinister sinistri à collo dependens in panno nativi coloris.*

14. Odontalgiæ, *lepidij radix collo suspensa, docente Dioscoride.*

15. Jn vulvæ affectibus, *radix braßicæ de collo suspensa.*
16. Anginam *sanat nidus hirundinis applicatus*

plicatus, vel inde emplastrum, cochlearia ex hederæ ligno facta, pœonia; vel caput viperæ exsiccatum, & collo in linteolo appensum, item filum sericeum robustum, quo vipera strangulata, collo circumdatum, præsertim ex serico rubro, Charmesino vel bysso, idemq; Galenus docet.

17. Ad strumas *radix plantaginis & acetosæ collo appensa, teste Dioscoride, imò strumas iuxta ac parotidas, manu immaturâ morte raptorum contactas, atq; ita sanatas, frustra tentatis alijs remedijs, exemplum adfert Vlmus. Reges Galliæ & Angliæ hoc divinitùs habere concessum permulti scribunt, ut solo attactu strumas ac scrophulas sanent.*

18. Cordis palpitationem, *camphora collo appensa.*

19. Ventriculum *roborant proprietate, applicatæ pelles vulpinæ, leporinæ, lupi, catuli, vituli abortus, avium plurimarum, inprimis vulturum, corpus calidum animalis, ut*

catelli ventriculo accumbentis, inprimis mariti, uxoris, infantis, aut manus propriæ vel alterius admota.

20. Colicam, *Umbilicus infantis annulo argenteo inclusus, & ut cutem tangat gestatus (quod multiplici experimento probatum aßerit Trallianus) totam chordam umbilicalem ad hosce usus siccatam & aßervatam aliqui laudant; item collo appensam avellanam argento vivo plenam, ita ut ventrem attingat. Ex lupo complura amuleta nos docuit Platerus, præceptor meus in praxi medicâ, tract. 2. de ventris dolore, pag. 625. Eius verba adscribam:* Cingulum nudo ventri circumdatum, factum ex intestino lupi, vel ex pelle lupi, sic cinctum ut pili ventrem attingant, pellis item lupi catuli adhibita, fimus item lupinus ventri alligatus magni fit, vel stercus lupi sic avellanæ inclusum & appensum; quod efficaciùs operari putant, si chorda cui appensa est avellana ex corio cervino fiat, vel ex filo ex lana ovis texta, quã à lupo priùs raptam aut interfectam esse debuisse nimis superstitiosè credunt. *Hæc ille.*

21. Lum-

21. Lumbricos *expellunt res nonnullæ amaræ, ad ventrem applicatæ, item allium collo appensum, uti & stæchas citrina.*

22. Icterum *Tinea piscis admota regioni pectoris vel plantis pedum alligata, testibus Gesnero & Kentmanno. Liberatur etiam Ictericus, si attentè intueatur avem Galbulam: Ictericum v. non libenter ista avis adspicit.*

23. Lienosos *pollex Pyrrhi solo tactu sanavit.*

24. In Diarrhæa *potentilla viridis plantis pedum alligata iuvare existimatur.*

25. Renum dolores *mitigant pelles cuniculi vel leporis.*

26. In Stranguria *aspectum solum floris Cardui Mariæ sibi profuisse miles quidam asseruit, referente Platero tract. 3. prax. p. 855.*

27. Impotentiam veneream *sanat satyrion Erythraicon, manibus solùm detentum, ut habent Dioscor. & Plinius. Qualis monstrifica illius herbæ vis apud Theophrastum, quâ tangunt genitalia. Item pellis cervina, quando amore exæstuat cervo detracta, & lecto coniugali superstrata; item cineres stellionis*

stellionis nigri, in petia ligati & manu sinistrâ gestati. Nam si dextrâ teneatur, venerem impedire & imminuere statuunt.

28. Difficilem partum *promovent, cingulum ex corio humano factum & preparatum, item ex spolio seu exuvijs serpentis: Oculus Leporis capiti applicatus; Crocus collo appensus: polypodium elixum pedibus admotum.*

29. Abortum præcavere *putatur malva, parietaria, tormentilla cum radicibus appensa. Radix hyosciami, inter mammas, vel ad ventriculum alligata, fœtum retinet; fœmori, præcipitat.*

30. Podagram, *appensus ad crus affectum sacculus ex pelle hædina confectus, cui inclusa sunt crura testudini vivæ amputata; cochleæ terrestres tusæ, adbibitæ: caro cancrorum fluviatilium coctorum contusa: caro lupi recens vel salita, caro vitulina semitosta: corium canis vel torpedinis, stercus vaccinum seu bubulum calens.*

31. Pedum frigus, *extima cuticula pedum anserinorum pulverisata & applicata.*

32. Furunculos sanare *Leontopodij radicem instar amuleti suspensam docet Dioscorides.*

33. Verrucas tolli contactu solo, si totidem ciceres, quot sunt verrucæ sumantur, & singulis singulæ tangantur, posteaq; linteolo involuti, post tergum lunâ nova proiiciantur, docet Dioscorid. Vulgus sic usurpata pisa postea in ignem conijcit. Alij aliter hæc cum ipsis docent. Sed hæc ridicula.

34. Ad fici sanationem, clymenum rubrum tantâ vi pollet, ut ab hoc morbo tutus sit, qui radicem eius gestaverit.

Os milvi piscis aurum trahere, autor est Simplicius, cui subscribit Scaliger. De Lunaria, Sferracavallo asserit Matthiolus, quod soleas ferreas ab equis transeuntibus, quasi extorqueat. Spicula incredibiliter trahit adhibitus Dictamnus. Qui gestabit pedes & chelidas anteriores cancri, aprorum incursus evitabit. Morsus ex tarentula, frustra medicamentis curatur, feliciter solâ Musicâ.

Cæterùm de amuletis & periammatis consulantur Trallianus, Albertus, Villanovanus, Marcellus, Fernelius, Platerus, Renodæus & alij, quibus plus fidei habendum, quam amuletorum iniuriosis osoribus.

CAP.

CAPUT X.

De Lapidum & Rerum Subterranearum gestatarum viribus.

1. Febribus *medetur Chryselectrum collo alligatum, jaspis gestatus, Smaragdus è collo pendulus, Crystallus manu detentus, Achates ore vel manu detenta, Molochites (in pueris) lapis crucifer, Ophites.*

2. Quartanam *chelidonius delet, linteo inclusus & collo appensus.*

3. A venenis & peste *præservant cordialia, gestatus Rubinus, Hyacinthus, sapphirus (qui nec lepram ferre dicitur) opalus, achates, jaspis, corallium, ovum Anguinum, Bezoar. Inprimis commendatur in peste amuletum, ex hydrargyro, quo avellana perforata & excavata repletur, colloq; suspenditur, sic & arsenicum. De quibus videatur consilium nostrum de aëre pestilenti, editum ante annos aliquot.*

4. Anthraces & Carbunculos *arcet, atq; natos extinguit applicata sapphyrus.*

5. Cephalalgiam *mitigat Ophites gestatus, Turcois, Chelidonius.*

6. Ebrie-

6. Ebrietatem *arcet & sensus omnes acuit Amethistus gestatus ; aliis, umbilico admotus vini vaporem ad se trahere putatur.*

7. Intellectum bonum *dicitur Berillus gestatus facere, Topasius item.*

8. In Epilepsia, *lapilli in ventribus hirundinum reperti epilepsiam profligant, si collo vel brachio annectantur. Diosc. Alij in paroxÿsmo capiti aut auribus imponunt albiorem, nigriorem cuti alligant : rufum linteolo exceptum sub sinistra axilla gestare iubent. Smaragdus gestatus, Onÿx, Corallium.*

9. In Apoplexia & caro, *Smaragdum collo appensum, ut nudam carnem tangat conferre aßerunt ; item lapidem stellarem.*

10. Melancholicos, Lunaticos & insanos *iuvat lapis chelidonius, qui rufus est, dextro brachio alligatus. Arnoldus scribit, eum panno linteo, vel corio vituli involvendum, & sub axillâ sinistrâ gestandum.*

11. Tristitiam, Melancholiam, & Terrentia somnia, *aliaq; terriculamenta nocturna avertit Rubinus, collo suspensus; Granatus, opalus, Smaragdus, Topasius, seu chrysolitus veterum, cristallus, corneolus, Chalcedonius, molochites, lazuli, corallium, succinum, Gagates, Chelidonius.*

12. Somnum minuit *Rubinus.*

13. Provocat *vero ceraunias.*

14. Jn Vertigine *appensum cristallum plurimum valere censent, atq; ex poculo inde parato, eâ de causâ bibunt, vel poculis cristallum immergunt.*

15. Spasmum *Molochites sanat.*

16. Jn hæmorrhagia nimiâ. *Jaspis, inquit Galenus, tacto vulnere, unde sanguis prorumpit, eum sistit. Sed hoc præstabit rubeus præsertim Jaspis, cuius vires miras contra hæmorrhagias expertus est Boëtius. Selenites annulo inclusus, nudæ carnis contactu, sanguinem è parte quavis emanantem sistit. Sic sarda carniola dicta, Onÿx chalcedonius dictus, corallium &c. si iugulares venas tangant. Sic*

Umbilicus

Umbilicus marinus, lapis carpionum (quem non esse oßeum illud triangulare ad primam vertebram spinæ dorsi, sed alium in cerebro propè oculi superficiem, semilunarem, ut in perca & cæteris, contra Boëtium de Bood sentit Platerus, tractat. prax. 3. p. 688.) in ore retentus & priùs refrigeratus, sapphirus fronti adhibita, Smaragdus ori inditus, Topasius, corallium album pectus contingens, lapis crucifer.

Lapis hæmatites manibus detentus usq; dum incalescat, hæmorrhagias sistit. Eadem vis inest lapidi Alequecæ in India orientali reperto, cuius contactu vel suspensione sanguis, quâcunq; ex parte effluat, sistitur, ut tradit Garzias ab Horto l. 1. c. 53. Vnde ab Osorio annotatum è duce quodam Indo, multis vulneribus confecto, sanguinem nunquam fluxiße, nisi detracto priùs ab huius collo lapide quodam, cuius virtute sanguis intra venas continebatur.

Ad lactis amißi restitutionem supra modum laudatur hydrargyrum, avellanæ excavatæ per angustum foramen infusum,

& obturato cerâ orificio inclusum, colloq́ appensum. Rationem quidem reddere studet Saxonia in libro de plica cap. 52. sed dubiam.

17. Ophthalmias & *oculorum fluxus tollit succini frustum cervici alligatum miraculi instar, inquit Mizaldus, Chelidonius aureo globulo inclusus, colloq́ appensus, omnem oculorum dolorem, perpetuo avertere perhibetur.*

18. Lippitudines *sanant oculi cancri: Smollius. itim Turcois.*

19. Visum conservat *Sapphirus, si eum quis sæpiùs contueatur, oculos ab iniuria defendit, imo in orbiculum redacta, quantitate pisi, & perpolita oculis imposita, pulveres, culices & quicquid in oculum incidit aufert. Quod & de Onyche scribunt, & Chelidonio, imò Boëtius de omnibus lapidibus lævibus & augulis carentibus, si hinc inde in oculis volvantur. Vti & vetera oculorum vitia, à variolis & morbillis oculos tutatur. Sic visum tuetur Achates rubra, lazuli, umbilicus marinus.*

20. Co

20. Cordiales *gemmæ sunt*, *sapphirus*, *opalus*, *Achates*, *Molochites*.

21. Sitim ac cordis æstum *sedat Alectorius ori inclusus*.

22. Stomachum *firmat*, *nauseamq́; & vomitum probibet jaspis viridis collo appensus*, *ita ut circa ventriculi orificium pendeat*. *Molochites præcipuè*, *quæ olim pro jaspide habita*.

23. Sodam *probibet lapis carpionum ore detentus*.

24. Colicam, *ophites*; *Mercurius putamini avellanæ inclusus*, *&* *collo suspensus*, *colico dolori*, *& ventriculi flatibus*, *eximiè opitulari creditur*, *teste Bertino*.

25. Vermium generationem *prohibet gestatus lapis stellaris*.

26. Hepaticos *Chelidonius dextro brachio alligatus sanat*.

27. Dijsenterias & fluxus hæmorrhoidum *ventri adhibitus sistit Smaragdus*.

28. Jn Hydrope. *Narrant lapidem à colubro aquatico*, *fune caudâ alligato & suspenso*, *vomitu in suppositam aquam reie-*

ctum, tantarum virium esse ad aquam absumendam, ut eam in quam decidit, mox absumat, eum si ventri alligetur, aquam in eo quoq; consumere: Sic & jaspis in hydrope laudatur.

29. Ab Herniis præservare & curare infantes scribitur ceraunias cunis impositus.

36. Calculũ curat jaspis, sole scorpionẽ ingrediente, figura scorpionis sculptus; Smaragdo prasius brachio applicatus urinã ciet, arenulas pellit, calculi generationem prohibet, Nephriticos & Arthriticos dolores cõpescit; Caspis viridis: Lapis Bufonius, lapis percarum geminus repertus, loco dolenti, quando in ureteribus hæret calculus, suppositi illum trahunt, donec in vesicam incidat. Ophites etiam laudatur.

31. Veneris tentigenes gestata probibet Sapphyrus, Topasius.

32. Venerem ciet alectorius gestatus aut ore detentus.

33. Vteri suffocationem avertit lapis hystericus mirabiliter. Monardes.

34. In partu, ætites vel lapis aquilæ su-
pra

præ uterum gestatus, ut inter mammas ad ventriculum, in sinistro brachio vel nudus, vel corio vitulino, quod alij malunt, prius involutus, fœtum retinet (Sic Smaragdus, iaspis): Infrà ut coxæ, fæmori, pedi; præcipitat. Proinde fœtu & secundinis prodeuntibus, removendus lapis, ne excidat matrix, cuius rei exemplum apud Valeriolam. Magnes manu retentus, partum promovere dicitur.

35. Abortum *præcavet ætites supra uterum gestatus, ut modo dictum, item jaspis, lazuli, & Samius, gestati vel collo appensi. Corneolus ventri alligatus &c. (quæ auferenda instante partu)*

36. Jn arthritide, *Magnes manu tantum detentus chiragricum & podagricum dolorem sedat.*

37. Tremorem *membrorum arcet lapis stellaris.*

38. Ab Erysipelate *præcavet Vmbilicus marinus.*

39. Jnflammationem *sedat applicata sapphirus & corneolus.*

40. Con-

40. Contusionem *sedat eadem, partem fortiùs premens.*

41. Ad casus pericula, *Turcois*, *Molochites*, (*quæ & ad hernias*) *oculi cancrorum.*

42 Ad submersionis periculum *in aquis: Jaspis grammatias, & crucifera*, *Corallium.*

43. *Tandem argentum vivum, appensum* in fascino *valere meminit Libavius Tom. 2. Syntag. arc. lib. 4. c. 25. Wierus lib. 5. de præstig. Dæmon. c. 19. ait; Ligatum sanare creditur, si argentum vivum in calamo, vel avellanæ nucleo vacuo cum cera occlusũ sub pulvinari maleficio læsi collocetur, aut sub limine ostij, per quod is in domum vel cubiculum ingreditur. Idem eodem modo recensent Pedemont. lib. secret. 4. & Hildebrand. lib. 1. mag. natur. c. 36.*

Sed verum remedium est collocatum in pietate & precibus

CAP.

CAPUT. XI. & Ultimum.

Sententiæ Adversariorum occurritur.

Tq́ ita uſum ſimul præcipuorum amuletorum contra pleroſq́ morbos monſtravimus, quæ Græci Φυσικὰ περίαπ]α, περιάμματα ἀπο]ρόπαια vocant: nihil morati aliorum, ut Eraſti, Geſneri, &c. inſolentiam, qui uſum amuletorum penitùs damnant & deridunt. Movere ipſos potuiſſet Trallianus, aſſeverans, Galenum tandem uſu doctum ſuſpicere talia cœpiſſe. Galenus certè filis, quibus vipera ſtrangulata fuit, jaſpidi viridi, hieraciti, lupino ſtercori, atq́ alijs etiam vires

 ineſſe

inesse tradidit, quibus alligata certos morbos sanent.

Nec auditam refert, sed propriam iactat experientiam. Obgerit Erastus in disput. contra amuleta directâ Thes. 49. Quæ appenduntur, vel sensibiliter vacuant, vel insensibiliter. Illud nunquam factum novimus: si qua insensibiliter hoc faciant, non nisi longo tempore quantulamcumque humorum copiam dissolvent. Quippe extenuari priùs & in halitum, flatusque verti oportet. Quod an sine calore fieri possit, iudicet qui volet. Resp. 1. sensibiliter quædam vacuare, liquet ex ijs, quæ de solo lapide nephritico suprà attulimus. 2. Insensibilem etiam operationem

admittimus, eamq́; vel maximè; tum modo ab Erastio adducto, modo ratione inexplicabili & virtute occultâ. Non sum nescius nimium gemmis tribui à quibusdam, etiam illa quæ ab ordinarijs naturæ viribus fieri non poßunt, ut invisibilem aliquem facere, quod Ophtalmio tribuunt; adulterium prodere, quod smaragdo adscribunt; eloquētem, pauperem, omnibus gratum & acceptum, divitem, fortunatum, victorem, tutum & securum aliquem facere; & quæ huius generis sunt complura; v. g. Adamantem scribunt constantiam, victoriam, animiq́; fortitudinem efficere, iram comprimere, coniugum amorem fovere, unde reconciliationis gemma vocatur. Imò eò dementiæ progreditur huma-

humana nequitia, ut scribant aliqui gemmis Deum reddi gestantibus propitium, ac dæmones eisdem fugari. Sufficit in medendis corporis humani affectibus alijsq́; quæ experientia comprobat, subsistere. Reliqua superstitiosiora de lapidibus, iis, qui vere ipsi lapides, relinquemus.

